

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA EKONOMICKÁ

Bakalářská práce

Brexit – příležitost nebo hrozba?

Brexit – opportunity or threat?

Matěj Kostka

Plzeň 2023

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci na téma

„Brexit – příležitost nebo hrozba?“

vypracoval/a samostatně pod odborným dohledem vedoucí/vedoucího bakalářské práce za použití pramenů uvedených v příložené bibliografii.

Plzeň dne 24.4.2023

v. r. *Matěj Kostka*

Zásady pro vypracování práce

1. Charakterizujte podstatu a obsah ekonomické integrace pohledem jednotlivých integračních stupňů.
2. Popište politicko-hospodářský vztah Velké Británie a Evropské unie v předbřexitovém období.
3. Analyzujte politické a hospodářské dopady brexitu na Velkou Británii a Evropskou unii z pohledu budoucích příležitostí a hrozeb.
4. Formulujte konkrétní doporučení v oblasti hospodářské politiky pro podporu příležitostí a utlumení hrozeb brexitu.

Poděkování

Chtěl bych poděkovat své partnerce, rodičům, sestře, zbytku rodiny a přátelům za podporu a důvěru, kterou mi po celou dobu dávali. Zároveň si vážím trpělivosti, kterou se mnou v průběhu studia a psaní kvalifikační práce měli, jelikož to se mnou neměli vždy jednoduché a za to jim všem patří velký dík.

Svému vedoucímu bakalářské práce, panu Ing. et Ing. Miloši Novému, děkuji za vhodné připomínky a rady, které mi pomohly dosáhnout ucelené formy kvalifikační práce.

V neposlední řadě děkuji kolegům, kteří byli nedílnou součástí mého studia a sdíleli se mnou pocity úspěchu, ale mnohdy i neúspěchu.

Obsah

Úvod.....	9
1 Ekonomická integrace pohledem jednotlivých integračních stupňů	11
1.1 Zóna volného obchodu	12
1.1.1 Clo	14
1.1.2 Kvóta	15
1.1.3 Technická norma.....	15
1.1.4 Certifikát jakosti.....	15
1.2 Celní unie.....	16
1.3 Společný trh	17
1.3.1 Volný pohyb zboží	18
1.3.2 Volný pohyb osob	19
1.3.3 Volný pohyb služeb.....	20
1.3.4 Volný pohyb kapitálu	21
1.4 Hospodářská a měnová unie	22
1.4.1 Proces vzniku hospodářské a měnové unie	23
1.5 Politická unie	24
2 Postoj Velké Británie k evropské integraci.....	25
2.1 Odmítavý postoj vůči federalismu	25
2.2 ESUO, EHS ani Euratom.....	25
2.3 Vstup do ES	26
2.4 Nevýhodné postavení Velké Británie v systému vlastních zdrojů ES	27
2.4.1 Britský rabat.....	27
2.5 Britské výjimky v rámci EU	28
2.6 Brexit a politicko-hospodářské příčiny referenda.....	29

2.6.1	Vztah Velké Británie k integračnímu procesu EU.....	29
2.6.2	Migrační krize.....	30
2.6.3	Referendum.....	31
2.6.4	Proces definitivního odchodu z EU	32
2.6.5	Irská pojistka.....	33
2.7	Ekonomická migrace v předbřevitovém období.....	33
2.7.1	Krátkodobá migrace	36
3	Politické a hospodářské dopady brexitu	37
3.1	Dopady brexitu na svobodu pohybu.....	37
3.1.1	Dopady na volný pohyb zboží	37
3.1.2	Dopady na volný pohyb osob	39
	Dopady na volný pohyb osob ve vztahu k práci:	39
	Dopady na volný pohyb osob ve vztahu ke studiu:	41
	Dopady na volný pohyb osob ve vztahu k cestování:	42
3.1.3	Dopady na volný pohyb služeb.....	42
3.1.4	Dopady na volný pohyb kapitálu	43
3.2	Dosavadní dopad Brexitu na britské HDP.....	43
3.3	Budoucí příležitosti a hrozby Brexitu v kontextu dosavadních dopadů.....	45
3.3.1	Příležitosti Velké Británie	45
3.3.2	Hrozby Velké Británie.....	46
3.3.3	Příležitosti EU.....	47
3.3.4	Hrozby EU.....	48
4	Doporučení pro podporu příležitostí a utlumení hrozeb brexitu	49
4.1	Současná dohoda Velké Británie a EU.....	49
4.2	Vstup do EHP	50
4.3	Opětovný vstup do EU	51

4.4	Ideální varianta.....	53
Závěr.....		54
Seznam použitých zdrojů		55
Seznam tabulek.....		59
Seznam obrázků		60
Seznam zkratk		61

Úvod

Brexit byla velká událost posledních let, která byla probíraná napříč společností, takže bylo takřka nemožné si této události nevšimnout. Proces brexitu byl jednou z nejdůležitějších událostí, která ovlivnila v mnoha oblastech celou evropskou společnost. Samotný název představuje označení pro ukončení členství Spojeného království Velké Británie a Severního Irska v Evropské unii, jenž vznikl spojením dvou anglických slov *Britain* a *exit*, které v překladu znamenají Británie a odchod.

Již samotná iniciativa odchodu z Evropské unie vzbudila velký mediální a politický rozruch, jelikož se v britské společnosti začínaly řešit otázky, zda by odchod z EU byl dobrým řešením či nikoli. Vše začalo ve chvíli, kdy tehdejší premiér David Cameron přislíbil voličům referendum ve své předvolební kampani pro volby v roce 2015, ve kterém by si mohli sami odhlasovat, zda chtějí z EU vystoupit. Odstartoval tím ve společnosti názorový konflikt, který rozdělil britský lid na dvě skupiny. Dostal svým slovům, a tak se dne 23.června 2016 ve Velké Británii konalo referendum, ve kterém britský lid hlasoval o ukončení členství Velké Británie v EU. V referendu, kde rozhoduje nadpoloviční většina, bylo necelých dvaapadesát procent (51,9 %) zúčastněných britských voličů pro ukončení členství. Okamžitě po zveřejnění výsledků referenda, začala rezonovat celým světem nejistota z toho, jak se tato případná změna, o které musel ještě rozhodnout Parlament Velké Británie, bude projevovat. Dne 29. března 2017 Británie oficiálně požádala o ukončení členství v EU a následně se oficiálním datem vystoupení Británie z EU stalo datum 31. ledna 2020. Do 31. prosince 2020 byla poté Británie v tzv. přechodném období.

Téma brexitu jsem si vybral, protože mám k Velké Británii velmi kladný vztah, několikrát jsem ji navštívil a rád bych se na ostrovy v blízké době opět podíval, ať už jako turista, student nebo pracující. Jenže brexit studium a práci v Británii velice komplikuje, zejména pak studium je nyní finančně velmi nákladné. To byly důvody, které mě přiměly problematiku brexitu hlouběji rozebrat ve své bakalářské práci a vyzdvihnout možné výhody a nevýhody, které vplynuly pro obyvatele Velké Británie, obyvatele Evropské unie a obyvatele žijící v ostatních zemích.

Cílem bakalářské práce je na základě ekonomické teorie doplněné konkrétními poznatky předpovědět možný dopad brexitu ve střednědobém a dlouhodobém časovém horizontu a tím odpovědět na otázku, zda je brexit příležitost nebo hrozba.

Celá práce je rozdělena na čtyři části. První část práce charakterizuje obsah a podstatu ekonomické integrace pohledem jednotlivých integračních stupňů od nejnižšího po nejvyšší. Konkrétně tedy popisuje zónu volného obchodu, celní unii, společný trh, hospodářskou a měnovou unii, a nakonec politickou unii jako nejvyšší stupeň integrace.

Ve druhé části práce se pojednává o politicko-hospodářských vztazích Velké Británie a Evropské unie v předbřexitovém období. První částí je stručné vymezení vzájemných vztahů až do doby nástupu Davida Camerona na premiérské křeslo. Následně se práce zaměřuje na politicko-hospodářské příčiny referenda, včetně hlavního podnětu brexitu – ilegální migrace. Na závěr této kapitoly práce pojednává o ekonomické migraci v předbřexitovém období.

Třetí část nejprve zhodnotí, jakým způsobem brexit ovlivnil 4 základní svobody, kterými jsou volný pohyb zboží, služeb, práce a kapitálu. A celkově se zaměřuje na to, jakým směrem se ubírají vztahy Velké Británie a EU, a co to v budoucnu potenciálně přinese.

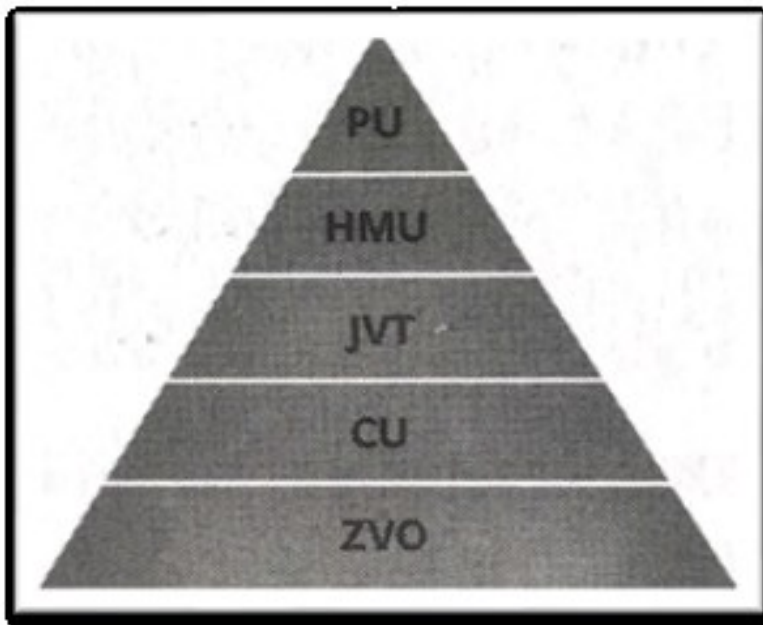
V poslední čtvrté části se zaměřím na své hodnocení situace kolem brexitu a navrhnou východisko formou konkrétních doporučení v oblasti hospodářské politiky pro podporu příležitostí a utlumení hrozeb.

Pro vypracování bakalářské práce jsem čerpal data z odborných článků, webů, statistických databází a odborné literatury. V práci jsem využil hlavně analýzu, komparaci a dedukci. Citováno bylo pomocí citační normy APA7.

1 Ekonomická integrace pohledem jednotlivých integračních stupňů

Vymezení jednotlivých stádií poprvé systematizoval v šedesátých letech 20.století prof. Bela Bellasa ve svém článku *The Theory of Economic Integration*. Definování jednotlivých stádií ekonomické integrace a jejich charakteristika se opírá o Ballasovo rozdělení. V relevantních případech, je jeho definice rozšířena, aby korespondovala se současným chápáním ekonomické reality. U jednotlivých forem integrace jsou uvedeny příklady existujících uskupení s popisem, jak fungují a uvedením výsledků, jakých dosáhly. Integrační stupně jsou popsány od nejjednodušší formy (zóna volného obchodu), až po nejsložitější formu integrace (politická unie). Každá vyšší forma integrace obsahuje atributy té formy předešlé, a proto je uvedena jen rozšiřující charakteristika dané vyšší formy integrace. Pro znázornění se využívá schéma tzv. integrační pyramidy, která znázorňuje návaznost integračních stupňů a ukazuje, že vrcholem ekonomické integrace je politická unie (Lacina & Blížkovský, 2022).

Obrázek 1: Integrační pyramida

Zdroj: (Lacina & Blížkovský, 2022, str. 55)

Legenda: PU – politická unie, HMU – hospodářská a měnová unie, JVT – jednotný vnitřní trh, CU – celní unie, ZVO – zóna volného obchodu

1.1 Zóna volného obchodu

Nejjednodušší forma ekonomické integrace, která vzniká na základě dohody dvou a více zemí, kdy se dohodnou na postupném odstranění všech obchodních překážek a jiných kvantitativních omezení obchodu, mezi které patří například cla, kvóty, technické normy nebo např. certifikáty jakosti. To zapříčiní, že se může zboží mezi členy zóny volného obchodu (dále jen ZVO) volně pohybovat. Jinými slovy: „Členské státy ZVO si ponechají plné pravomoci při rozhodování o obchodní politice vůči nečlenským zemím (označovaným jako tzv. třetí země – tedy státy stojící vně nově utvářejícího se celku). K odstranění překážek obchodu však nedochází okamžitě po podpisu smluv, ale státy si na zavedení těchto opatření ponechávají kratší či delší přechodná období. Po uplynutí této doby by však už neměly existovat žádné překážky pro vzájemnou obchodní výměnu. Co se týká obchodu se třetími zeměmi, pro členské státy ZVO neexistuje žádné omezení a například dovozní cla si mohou stanovovat volně. Zboží je při dovozu z nečlenských zemí vybaveno certifikátem o zemi původu. Tento certifikát slouží orgánům celní správy jednotlivých členských zemí jako informace pro rozhodnutí o uvalení, nebo neuvalení cla na konkrétní dovoz. Pouze zboží pocházející z členského státu ZVO je zbaveno celní povinnosti. V případě dovozu zboží ze třetích zemí se členské státy dále řídí svými celními sazebníky (Lacina & Blížkovský, 2022, str. 56).“

Aby se zjistilo, pro jaké země je odstranění nástrojů ochrany trhu zajímavé, využívá se analýza potencionálních přínosů a nákladů. Nově vznikající integrační blok je atraktivní pouze pro ty země, u kterých přínosy převažují náklady s tímto krokem spojené. Jelikož je patrné, že vlády využívají clo a kvóty jako zdroj svých příjmů a prvek ochrany domácích výrobců, je na místě položit otázku, proč by jakákoli vláda dobrovolně odstranila tyto formy ochrany trhu? Ekonomicky výhodné členství v ZVO je především pro ty země, které mají vzájemně vysoký objem obchodní výměny, případné odstranění obchodních překážek pak plně umožní využití komparativních výhod a zefektivnění výrobních faktorů (práce, půda, kapitál). Zachování ochrany trhu pomocí využití obchodních překážek a kvantitativních omezení obchodu má smysl pouze u strategických odvětví jako například zbrojní průmysl nebo produkce potravin. Bavíme-li se o přínosu vytvoření ZVO, dá se shrnout následovně: „Za jednoznačný přínos lze označit vytvoření většího trhu, který odstraněním celních a mimocelních bariér vznikne. Jestliže při existenci cel je potenciální velikost českého trhu 10 miliónů spotřebitelů, pak dnešní EU vytváří trh, s téměř 450 milióny spotřebiteli. Odstranění překážek

obchodu pak vede k situacím, kdy nekonkurenceschopné podniky zaniknou, ale na trhu se naopak prosadí výrobci, využívající efektivně své komparativní výhody. Ti pak mohou využít potenciál většího trhu. Přínosem odstranění obchodních překážek pak může být i případné snížení tržní ceny výrobku pro koncového zákazníka a možnost výběru většího počtu srovnatelných výrobků a značek (Lacina & Blížkovský, 2022, str. 58).“

První organizací, která zredukovala vnitřní překážky obchodu a odstranila množstevní bariéry (dřívější obdoba dnešních kvót) v soukromém obchodu, byla Organizace pro evropskou hospodářskou spolupráci (OEEC). Vznikla v roce 1948 a svým způsobem byla předchůdcem ZVO. Dohodu tehdy podepsalo 13 evropských zemí (ze současných 27 členů EU), společně s Norskem, Islandem, Švýcarskem a Tureckem. Tato liberalizace obchodu byla velmi důležitá, jelikož podpořila rychlou expanzi obchodu a rychlý růst příjmů, navíc liberalizace změnila myšlení tvůrců hospodářské politiky, neboť upozorovali fakt, že s nástupem liberalizace historicky vzrostla míra průmyslové výroby a lídři zemí v tom viděli obrovský ekonomický potenciál. Ačkoli součinnost států OEEC nelze označit za integraci, jelikož byla nastavena na mezivládní spolupráci (nikoli na principu federalismu), byla průkopníkem ve spolu fungování evropských zemí (Baldwin & Wyplosz, 2013).

Druhou významnou evropskou ZVO bylo Evropské sdružení volného obchodu (ESVO), které vzniklo v roce 1960 jako protiváha k tehdy vznikajícímu Evropskému hospodářskému společenství (EHS). Zakládajícími členy ESVO byly Velká Británie, Dánsko, Norsko, Portugalsko, Rakousko, Švédsko a Švýcarsko. Většina těchto zemí později ESVO opustila ve prospěch tehdejší EHS nebo nynější EU, neboť se chtěli podílet na prohloubení evropské integrace, k čemuž je zapotřebí přejít ze ZVO na vyšší integrační stupeň. V 90. letech 20. století vznikla v Evropě další ZVO, konkrétně Středoevropská zóna volného obchodu (CEFTA). Zakládajícími členy této ZVO byly země bývalého východního bloku (Česko, Slovensko, Polsko a Maďarsko), které po roce 1989 přešly z centrálně plánovaného hospodářství na tržní ekonomiku. Tyto země primárně chtěly vstoupit do EU, ale ukázalo se, že splnit podmínky vstupu bude déletrvající proces. Rozhodly se tak pro prozatímní řešení ve formě založení ZVO, čímž vzájemně posílily ekonomickou spolupráci. Ze zakládajících členů v této organizaci momentálně nikdo není, neboť jsou všichni členy EU. Z budoucího hlediska se jeví

zajímavě jednání o možné nové ZVO, která by vznikla mezi EU a USA (Lacina & Blížkovský, 2022).

Předtím než budu pokračovat v charakteristice jednotlivých stádií ekonomické integrace, se hodí charakterizovat některé hlavní obchodní překážky a kvantitativní omezení obchodu. V následujících podkapitolách se na toto téma zaměřím, což ale neznamená, že se to týká pouze zóny volného obchodu. Každý další stupeň ekonomické integrace, jak již bylo zmíněno, je rozšířením stupně předešlého, tudíž se to vztahuje ke všem stádiím ekonomické integrace.

1.1.1 Clo

„Clo, resp. celní poplatek, je dávka vybíraná státem při přechodu zboží přes celní hranici. Stát, nebo skupina států je používá jako tzv. ochranný prostředek (aby ochránil svůj vnitřní trh před zbožím z okolních zemí), jako prostředek ekonomické formy politického boje a v neposlední řadě jako prostředek, jak získat peníze. Vybírání cla kontroluje celní správa (celní úřad) té dané země a upravuje ho celní zákon (Celní správa, 2022).“

Cla se dělí podle několika hledisek a jsou vybírána z několika důvodů:

- Prvním je obchodně politické dělení na clo autonomní – je stanoveno rozhodnutím státu nezávisle na mezinárodní smlouvě a clo smluvní – na základě bilaterální nebo multilaterální smlouvy.
- Dělení z hlediska pohybu zboží na clo vývozní – není příliš běžné, používá se jen u strategických surovin, clo dovozní – za dovezené zboží, a clo tranzitní – za tranzit přes území dané země.
- Z hlediska účelu se cla dělí na 5 druhů. Clo fiskální – příjem státního rozpočtu, clo ochranné – ochrana domácích výrobců před levnějšími zahraniční konkurencí, dále sem patří clo odvetné – uděluje se na konkrétní zemi za jejich obchodní politiku. Clo vyrovnávací – vyrovnává sníženou cenu dováženého zboží, které je zahraniční vládou subvencováno a clo vyjednávací – sloužící jako páka při obchodně-politických jednáních.

- Posledním rozdělením je dělení cel z hlediska výpočtu, kam patří clo specifické – pevná částka za určitou fyzickou jednotku (tuna, kus), clo valorické - procentuální částka z hodnoty zboží a clo kombinované – kombinace dvou předešlých (Celní správa, 2022).

1.1.2 Kvóta

Kvóta je vládou stanovené omezení obchodu, které omezuje počet nebo peněžní hodnotu zboží, které může země během určitého období dovážet nebo vyvážet. Země používají kvóty v mezinárodním obchodu, aby pomohly regulovat objem obchodu mezi nimi a ostatními zeměmi. Většinou se zavádí na konkrétní produkty, aby se snížil dovoz (omezila zahraniční konkurence) a zvýšila se domácí produkce. Kvóty se liší od cel, která ukládají daně z dovozu nebo vývozu, ale neomezují množství (potažmo maximální peněžní hodnotu) („Co je kvóta?...“, 2019).

1.1.3 Technická norma

„Technická norma či standard je podrobný předpis, který stanovuje důležité parametry či vlastnosti materiálu, výrobku, součásti nebo pracovního postupu, který vede ke standardizaci. Technické normy nejsou obecně závazné, jsou to však odborně kvalifikované předpisy, na které se mohou odkazovat smluvní strany při specifikaci předmětu smlouvy nebo státní autorita ve svých obecně závazných předpisech. Umožňují například výměnu výrobků nebo zaměnitelnost součástí a tím zlepšují hospodárnost výroby i bezpečnost výrobků. Stanovením závazných parametrů výrobků přispívají také k ochraně spotřebitele. Státní a mezinárodní normy definují také soustavy jednotek, užívané pojmy, kódy, formáty, protokoly nebo rozhraní, například v oblasti informatiky a komunikace, které umožňují propojování různých zařízení, komunikačních a dopravních systémů („Technická norma“, n.d.).“

1.1.4 Certifikát jakosti

Při hlubší integraci je v rámci jednotného trhu důležité v každém členském státě dbát na ochranu svých občanů před prodejem zboží a služeb s nízkou kvalitou, které můžou potenciálně ohrozit jejich zdraví nebo bezpečí. „Certifikaci můžeme potom definovat jako činnost třetí strany, kterou prokazuje dosažení přiměřené důvěry, že náležitě identifikovaný výrobek, proces, kvalifikace personálu či systém jakosti je ve shodě s

předepsanou normou nebo jiným (např. dohodnutým) normativním dokumentem. Výsledkem certifikačního procesu je udělení či neudělení osvědčení o dosažení shody (Kvalita, n.d.).“

1.2 Celní unie

„Kvalitativně vyšší formou ekonomické integrace je ve srovnání se zónou volného obchodu celní unie. Pro analýzu vzniku a fungování celní unie zvolíme opět zjednodušený model dvou národních ekonomik. Předpokládejme, že na začátku mezi těmito ekonomikami existují významné překážky obchodu ve formě cel a kvót, a že každá z těchto zemí uplatňuje vzhledem ke svým hlavním obchodním partnerům vlastní zahraniční obchodní politiku. Tyto země pak celní unii vytvoří ve dvou krocích označovaných jako negativní a pozitivní integrace. V první fázi se snaží o odstranění bariér obchodu na vnitřních hranicích. Následně se dohodnou na definování společné zahraniční obchodní politiky ke třetím zemím. Stejně jako v případě budování ZVO si země ponechávají určitou dobu na uvedení nových pravidel do praxe. Obvyklá doba, po kterou platí přechodná opatření, je horizont deseti a více let. " Cílem odkladu je ponechat národním ekonomikám, a především méně konkurenceschopným odvětvím, jako je zemědělství nebo textilní výroba, dostatečně dlouhou dobu na vypořádání se s rostoucí konkurencí uvnitř nově vzniklého integrovaného celku. Odstranění cel a jiných překážek obchodu totiž musíme chápat jako ztrátu jednoho z významných nástrojů ochrany národních trhů, a především celých odvětví před zahraniční konkurencí. K nejrychlejšímu odstranění obchodních překážek tedy obvykle dochází u vysoce konkurenčních odvětví, k pomalejšímu pak u těch citlivějších. Typickým příkladem citlivých odvětví z pohledu mezinárodní konkurence může být ve vyspělých ekonomikách textilní, obuvnický nebo potravinářský průmysl. V čem tedy spočívá základní rozdíl mezi zónou volného obchodu a celní unií? První fáze budování celní unie je velmi podobná vytváření ZVO. Po uplynutí přechodného období by neměly existovat překážky obchodu mezi členskými zeměmi. To, co celní unie přináší navíc oproti ZVO, je definování společné obchodní politiky. V případě celní unie si tedy dovozce ze třetí země nemůže vybrat nejvhodnější zemi pro vstup na integrované území, protože členské státy uplatňují společný celní sazebník. Ochrana trhu celní unie je tak z pohledu vývozce z nečlenské země sjednocena a primárně přenesena na její vnější hranice. Zboží, které vstoupí na trh celní unie, se již mezi členskými státy

pohybuje volně – mezi členy celní unie je zavedena svoboda volného pohybu zboží (Lacina & Blížkovský, 2022, str. 62).“

Utvoření celní unie je proces, který trvá mnoho let. Ojedinělý případ celní unie, která vznikla prakticky ze dne na den, je celní unie vytvořená po rozpadu Československa. V tomto případě se jednalo o snadný krok, jelikož nebylo nutné nic měnit. Jednalo se o dezintegrační proces, tedy o snížení integračního stupně (Encyklopedie EU, n.d.).

Pokud členské státy uvažují o formě hlubší integrace, tak je třeba vytvořit jednotný trh. Toho dosáhnou, když k vonému pohybu zboží přidají dále volný pohyb osob, služeb a kapitálu.

1.3 Společný trh

Jestli je něco, v čem je tento stupeň integrace těžko definovatelný, tak se jedná právě o jeho název. Vychází to z anglických názvů, jež se v oblasti této problematiky také liší, některé zdroje používají „common market“, ostatní zase „internal market“ nebo „single market“. A tak se používají různé názvy i v češtině, takže není neobvyklé, že se tento stupeň integrace (kromě „společného trhu“) dále nazývá např. „jednotný trh“, „vnitřní trh“ nebo dokonce „společný vnitřní trh“ a „jednotný vnitřní trh“. Všechny tyto názvy charakterizují jeden a ten samý stupeň ekonomické integrace, tudíž každý používá název, který mu nejvíce vyhovuje (Lacina & Blížkovský, 2022).

Společný vnitřní trh lze nazvat jako program dalekosáhlé liberalizace doprovázený dohodnutými pravidly. Vznikl za účelem zvýšení a udržení ekonomické prosperity, a aby přispěl k užšímu spojení evropských národů. Na rozdíl od předchozích stupňů integrace, tvoří společný trh kromě volného pohybu zboží také volný pohyb osob, služeb a kapitálu (Urban, n.d.1).

Konkrétními kroky k zavedení jednotného trhu byly liberalizace obchodu, modernizace nebo odstranění formalit na hranicích, harmonizace sazeb DPH, liberalizace trhu veřejných zakázek, kde docházelo k preferenci domácích subjektů. Dále harmonizace a vzájemné uznávání technických standardů ve výrobě, balení a marketingu, liberalizace pohybu výrobních faktorů, odstranění kontrol kapitálu, zvýšení stupně integrace trhu kapitálu a v neposlední řadě liberalizace politik v oblasti přeshraničního hospodářského styku a pravidel vstupu na trhy (Baldwin & Wyplosz, 2013).

1.3.1 Volný pohyb zboží

U volného pohybu zboží se jedná zaprvé o tzv. fyzické bariéry, které můžeme nazvat jako hraniční kontroly. Ačkoli s nastolením celní unie dochází k odstranění vybírání cla mezi členy unie, tak vnitřní hraniční kontroly zcela nezmizí. Na vnitřních hranicích stále dochází k výběru DPH, což skončí v případě nastolení společného trhu. Další obchodní překážky spjaté s volným pohybem zboží jsou technické normy, které nastolením společného trhu zaniknou. Každý stát společenství má odlišnou historii a jiné průmyslové zkušenosti, s čímž souvisí jiné standardy a technické požadavky na výrobky (ať už se jedná o bezpečnost daných výrobků, o ochranu spotřebitele nebo o ochranu životního prostředí). Sjednocení technických norem společně s minimalizací požadavků na výrobky, se kterými se obchoduje na společném trhu, dává potenciál lepším výnosům z rozsahu. Na druhou stranu má harmonizace těchto faktorů i stinnou stránku. Například tzv. crash testy, které mají za úkol rozbíjení výrobků, čímž se zkoumá jejich bezpečnost. Časová náročnost tohoto procesu prodlužuje uvedení výrobku na trh, nehledě na to, že s tímto procesem rostou náklady společnosti kvůli rozbitým výrobkům. Ekonomické dopady crash testů jsou z pohledu výrobce značné. Z opačného pohledu sjednocení těchto standardů pomáhá výrobcům k nižším jednotkovým nákladům a ke snížení zásob, neboť unifikací výrobků nemusí mít na skladě výrobky specifikované pro jednotlivé země. Z vyšší ekonomické efektivity pak těží celá společnost. Jenže harmonizace těchto standardů napříč několika zeměmi v Evropě nebyla jednoduchá, nastolení standardů bylo nepružné a pomalé, takže nestačilo rozvoji nových výrobků na trhu. Výsledkem toho bylo nastavení nového přístupu, kdy se sjednotily hlavně standardy týkající se základní bezpečnosti a ostatní již záleží na členských zemích. Dalším typem překážek jsou ty daňové, které jsou způsobeny odlišnými daňovými systémy jednotlivých zemí. Tato problematika je vskutku tvrdý oříšek, neboť daňové systémy jsou v pravomoci jednotlivých států a neustále je na čem pracovat. Největší omezující dopad na pohyb zboží mají nepřímé daně, mezi které se řadí daň spotřební a daň z přidané hodnoty (DPH). Snahou EU je v dnešní době sjednocení procentní sazby DPH alespoň nastavení minimální a maximální hranice pro DPH. Dalším problémem je tzv. diskriminační zdanění, které přímo, nebo nepřímo podrobuje výrobky jiných členských států vyššímu vnitrostátnímu zdanění oproti výrobkům domácím. Ačkoli společný trh cílí na odstranění veškerých překážek pohybu

zboží, tak stále existují taxativně vyjmenované výjimky nebo omezení, které se týkají dovozu, vývozu nebo transitu zboží (Lacina & Blížkovský, 2022).

1.3.2 Volný pohyb osob

K překročení hranic bylo vždy nutné mít platný pas a platné vízum, které se získávalo na základě žádosti a většinou také poplatku. Na hraničních přechodech se pak kontrolovala zavazadla a platnost těchto dokladů. Odstranění těchto podmínek má v rámci volného pohybu osob vést ke kvalitnějšímu životu, kdy si může člověk vybrat, v jaké členské zemi hodlá žít. Prvotně se tato myšlenka, tedy myšlenka volného pohybu, týkala pouze osob pracujících v jiné členské zemi. Jinými slovy, hranice mohli překračovat do dané země jen ti lidé, kteří v ní byli zaměstnaní nebo do ní jeli za účelem samostatně výdělečné činnosti. V rámci uvedení Jednotného evropského aktu (JEA) se možnost volného překračování hranic otevřela také studentům, důchodcům a osobám žijícím z nezávislých příjmů. Maastrichtská smlouva v tomto směru přinesla tzv. „občanství unie“, které dalo každému občanovi Unie právo svobodně se pohybovat a žít v kterékoli zemi Unie. Zároveň cílila na odstranění diskriminace pracovníků s ohledem na jejich státní příslušnost. Nad volným pohybem osob tak byly už pouze dva otázky: jakým způsobem řešit jejich sociální zabezpečení a jakým způsobem uznávat jejich odbornou kvalifikaci. Otázka sociálního zabezpečení se vyřešila tím, že nároky na sociální zabezpečení se sčítají (po dobu působení v jiné zemi, spadá sociální zabezpečení pod danou zemi) a to ve výsledku znamená, že člověk má nárok pobírat odpovídající důchod v každé zemi Unie, za předpokladu, že v té zemi odpracoval daný počet let. Otázka uznávání odborných kvalifikací se vyřešila přijetím rámcových směrnic, které sjednotily některé vysokoškolské diplomy a středoškolská osvědčení. A ostatní bylo zahrnuto do regulovaných profesí, kde o odborné kvalifikaci rozhoduje zaměstnavatel udělením praxe na dobu určitou, nebo může vyžadovat určitý typ přezkoušení. Naprostým dokončením Schengenského prostoru došlo k úplnému odstranění hraničních kontrol, k čemuž přispěla mimo jiné i Amsterdamská smlouva. Volný pohyb osob se tak týká všech zemí Schengenského prostoru (vyjma Irsko, Bulharsko a Rumunsko), plus Norsko a Island. Při největším rozšíření EU v roce 2004 měly západní země strach, že občané přibývajících zemí z tehdy východního bloku budou brát pracovní místa lidem na západě. Z toho důvodu vzniklo dočasné regulační opatření, které mohlo omezit příchod pracovníků z těchto zemí. Některé země své trhy

pro pracovníky z východního bloku otevřely hned (např. Velká Británie, Irsko a Švédsko) a ostatní je postupně otvíraly. Ukázalo se, že občané těchto zemí jsou na západě naopak ku prospěchu, jelikož tam přišli lidé s nižší kvalifikací, aby vykonávali spíše podřadnější práce, které Brtiové dělat nechtěli. (Urban, n.d.2).

„Odstraněním kontrol na vnitřních hranicích se zvýšila nutnost kontroly hranic vnějších, a proto dnešní úprava primárního práva volného pohybu osob pokrývá i otázky poskytování víz, azylu a přistěhovaleckou politiku (Lacina & Blížkovský, 2022, str. 71).“

1.3.3 Volný pohyb služeb

Služba jako taková se dle SFEU definuje následovně: “Výkon poskytovaný zpravidla za úplatu v rámci činností průmyslové povahy, obchodní povahy, řemeslné činnosti či při výkonu svobodných povolání”. Volný pohyb služeb prakticky jen doplňuje svobodu podnikání, kdy upravuje možnost provozovat výdělečnou činnost, ve formě poskytování služeb, na území jiného členského státu, a to bez nutnosti zřízení provozovny v dané zemi (stačí např. pouze provozovna na území svého státu). V tomto případě pak mohou vnitřní hranice překračovat jak provozovatel služby, tak zároveň spotřebitel, ale i služba samotná. Momentálně je sektor služeb ve velmi zdoluhavém procesu odstraňování diskriminačních bariér, navzdory smluvně závaznému zákazu diskriminace. Hlavním důvodem je nehmotná podoba služeb, kdy je v některých momentech zkrátka vyžadována přítomnost domácího pracovníka nebo je daná služba přizpůsobována potřebám zákazníka. Roku 2006 vznikla tzv. směrnice o službách, která upravuje určitá odvětví, v nichž se daná služba musí podřídít pravidlům země, do které v rámci Unie expanduje. To znamená, že jsou tato odvětví lehce diskriminována tím, že musí splňovat jiné podmínky než ty v zemi původu. Tato odvětví totiž v jednotlivých zemích podléhají jinému regulačnímu systému, a proto není jednoduché je sjednotit tak, aby v každé členské zemi byly stejné podmínky pro tato odvětví. Týká se to primárně finančních služeb, dopravy, zdravotnictví, notářské činnosti atd... Některá odvětví už dosáhla liberalizace (letectví, telekomunikace), ale celková liberalizace trhu služeb je stále v nedohlednu. Největším problémem je to, že drtivá většina služeb je vázána na současné místo poskytování. Pro lepší pochopení je vhodné uvést příklad: “Vezměme si, že cena za stejný úkon dvou kadeřníků ve dvou odlišných evropských městech je odlišná. Kadeřník v Paříži si za Váš střih účtuje 100€, zatímco za stejnou práci si

kadeřník v Madridu účtuje pouze 50€. Na volném trhu služeb občanům Paříže nic nebrání využít levnějšího kadeřníka v Madridu, ale náklady vynaložené na cestu jsou tak vysoké, že se to nikomu z Paříže zřejmě nevyplatí. V opačném případě může provozovatel z Madridu uvažovat o přesunutí kadeřnictví do Paříže, protože by díky své nižší ceně mohl oslovit daleko víc zákazníků. Jenže na druhou stranu se mu to nevyplatí, jelikož náklady spojené s provozem kadeřnictví v Paříži budou pravděpodobně také minimálně dvojnásobné oproti těm v Madridu a tím by se tak při nejmenším přiblížil ceně pařížského kadeřníka.” Z hlediska obchodovatelnosti se používá rozdělení služeb do 4 skupin. První skupina je pro poskytovatele a spotřebitele zůstávající ve svých lokalitách (přenos dat do jiných zemí). Ve druhé skupině zůstává poskytovatel na svém místě, tedy nemění lokalitu a spotřebitel se přemisťuje za poskytovatelem (turistika, vzdělávání). Ve třetí skupině mění svou polohu pro změnu poskytovatel, tedy cestuje za spotřebitelem (kočovní divadlo, brusič nožů). V poslední čtvrté skupině mění své místo jak poskytovatel, tak spotřebitel (poznávací plavba kolem světa na lodi patřící evropské společnosti). Zjednodušeně lze říci, že čím nižší jsou náklady na zprostředkování služby mezi poskytovatelem a spotřebitelem, tím vyšší je obchodovatelnost. Sektor služeb je v dnešní době nejdůležitějším a nejrychleji rostoucím sektorem ekonomiky každé vyspělé země. Služby se dají označit za prostředníka (doprava, finanční služby, telekomunikace) a za faktor stimulujeící produkci zboží. Služby jako takové patří mezi hlavní hybnou sílu integračního procesu a budou nadále stále více rozhodovat o konkurenceschopnosti daných ekonomik i jednotlivých firem (Lacina & Blížkovský, 2022).

1.3.4 Volný pohyb kapitálu

Volný pohyb kapitálu je velice klíčový v rámci společného trhu. Je nejdůležitějším článkem mezi čtyřmi svobodami. Až v momentě, kdy jsou odstraněny všechny překážky bránící převodu peněz a převodu kapitálu, lze umožnit volný pohyb zboží a služeb mezi členskými zeměmi a zajistit vhodné podmínky pro zabydlení v jakémkoli členském státě. Zároveň volný pohyb kapitálu zajišťuje, aby byly finanční trhy plně funkční v rámci celé Evropy (banky, pojišťovny, investiční fondy a akciové trhy). Volný pohyb kapitálu lze rozdělit na dvě skupiny. První skupina se týká volného pohybu plateb, kam patří platby za zboží a služby nebo třeba transfery peněz pracovníků, kteří migrují. Do druhé skupiny se řadí volný pohyb kapitálu, kam patří

různé investice, operace na akciových trzích, různé půjčky a úvěry, nebo třeba pojištění. Díky vzniku volného finančního trhu tak mohou působit banky, pojišťovny, investiční společnosti a akciové burzy v rámci celé EU, čímž se zvyšuje konkurenceschopnost v těchto odvětvích. Tlak na jednotlivé státy plynoucí z volného pohybu kapitálu ovlivňuje veškerá jejich rozhodnutí v rámci měnové a rozpočtové politiky, a tím je nutí vést více disciplinovanou hospodářskou politiku. Liberalizace volného pohybu kapitálu však probíhala velmi pomalu. První smlouvou, která výslovně zakazuje veškerá omezení pohybu kapitálu je Maastrichtská smlouva, jejímž podepsáním se docílilo úplné liberalizace volného pohybu kapitálu (Urban, n.d.3).

„Volný pohyb kapitálu je oblastí, kde se takřka všechna omezení podařilo vyřešit. Jak volný pohyb kapitálu, tak plateb dnes není nijak výrazně omezen. Přesto v případě výjimečných okolností, kdy pohyby kapitálu do či z třetích zemí způsobí vážné potíže fungováním hospodářské a měnové unie, může Rada kvalifikovanou většinou na návrh Komise a po konzultaci s ECB na dobu nepřekračující šest měsíců učinit ochranná opatření vůči třetím zemím, jsou-li taková opatření naprosto nezbytná (Lacina & Blížkovský, 2022, str. 75).“

1.4 Hospodářská a měnová unie

Vyvrcholením integrace měnových politik i celého evropského integračního procesu je vytvoření hospodářské a měnové unie.

Hospodářská a měnová unie (HMU) je nejvyšším možným stupněm ekonomické integrace, který je založený na vnitřním trhu. V rámci tohoto stupně integrace řídí státy své hospodářské politiky naprosto koordinovaně („Hospodářská a měnová unie“, n.d.).

Pro lepší pochopení je vhodné charakterizovat zvláště hospodářskou unii a zvláště měnovou unii. V rámci vymezení hospodářské unie lze zmínit, že hospodářská unie v sobě skrývá všechny atributy společného trhu, dále státy zavazuje ke koordinaci a k sjednocení nejdůležitějších hospodářských politik (např. monetární, fiskální, sociální a strukturální). Oproti společnému trhu je zde posun v tom směru, že společným cílem není pouze součinnost obchodní politiky, ale i dalších hospodářských politik. Měnová unie poté rozvíjí atributy společného trhu v oblasti volného pohybu kapitálu. Snaží se zajistit fixní devizové kurzy a směnitelnost měn členských zemí. V případě, že členské státy chtějí ještě zvýšit vzájemnou integraci, zavedou společnou jednotnou měnu.

To jsou dva způsoby vzniku měnové unie, v níž se klade velký důraz na koordinaci monetární a měnové politiky. Dalším důležitým aspektem pak je alespoň částečné sjednocení daňové soustavy a dostatečný společný rozpočet. Měnová unie se v rámci EU nazývá “Eurozóna” a společnou měnou je EURO (Lacina & Blížkovský, 2022).

1.4.1 Proces vzniku hospodářské a měnové unie

Vznik HMU se rozděluje do 3 tzv. etap, kdy první etapa započala 1.července 1990. Tato etapa vyústila v podpis Smlouvy o Evropské unii (Maastrichtské smlouvy), čímž se vyřešila liberalizace kapitálu, zavedla se úzká spolupráce mezi centrálními bankami členských zemí, umožnilo se volné používání ECU (předchůdce Eura) a došlo ke zlepšení hospodářské konvergence. Zároveň vznikl Protokol o statutu Evropského systému centrálních bank a Evropské centrální banky a Protokol o statutu Evropského měnového institutu. Druhá etapa započala 1.ledna 1994 vznikem Evropského měnového institutu (EMI). Úlohy, které měla EMI v rámci druhé etapy, byly: další posílení spolupráce mezi centrálními bankami a koordinace měnových politik; a provádění změn nezbytných k zavedení jednotné měnové politiky a jednotné měny. Ve druhé etapě dále došlo k založení Evropského systému centrálních bank (ESCB), představil se návrh nové měny s názvem “euro” včetně vzhledu a došlo k dalšímu posílení hospodářské konvergence. Na závěr druhé etapy se rozhodlo o tom, které země se budou účastnit i třetí etapy na základě splněných podmínek pro přijetí jednotné měny. Dne 1.ledna 1999 započala třetí etapa, ve které bylo cílem zavést v těchto zemích společnou měnu. Třetí etapa tak byla ve znamení jednotné měnové politiky pod dohledem ECB, kdy došlo k stanovení neodvolatelných směnných kurzů mezi zeměmi, které vstupovaly do měnové unie. Prvními členy bylo 11 zemí (Belgie, Německo, Španělsko, Francie, Irsko, Itálie, Lucembursko, Nizozemsko, Rakousko, Portugalsko a Finsko). V průběhu let se do Eurozóny přidalo dalších 9 zemí (2001 – Řecko, 2007 – Slovinsko, 2008 – Kypr a Malta, 2009 – Slovensko, 2011 – Estonsko, 2014 – Lotyšsko, 2015 – Litva, 2023 – Chorvatsko) (Evropská centrální banka, n.d.).

Velká Británie se rozhodla jednotnou měnu nepřijmout. Využila protokolů přičleněných k Maastrichtské smlouvě, které tuto volbu umožňují („Hospodářská a měnová unie“, n.d.).

1.5 Politická unie

Politická unie je vrcholem integračního procesu. V této fázi integrace dochází jak k absolutní ekonomické integraci, tak zároveň k absolutní politické integraci. Ekonomickou a politickou integraci od sebe nelze zcela oddělit, jelikož se navzájem velmi úzce prolínají. Už vznik ZVO vyžaduje shodu představitelů daných zemí a každým dalším stupněm se prohlubuje kromě ekonomické spolupráce i ta politická. Každý stupeň ekonomického integračního procesu necílí pouze na odstranění dosavadních překážek a mechanismů (negativní integrace), nýbrž společně s tím usiluje o budování nových institucí, které přebírají kontrolu a koordinaci v dané oblasti (pozitivní integrace). Vrcholem všeho je pak úplná politická unie, která se jinými slovy může nazvat v nadsázce jako “nový jednotný stát”. Prvotní myšlenkou evropské ekonomické integrace bylo vybudování politicky a ekonomicky jednotného celku (“státu”). Ideální představou bylo vybudování federace po vzoru Spojených států amerických (tehdy se mluvilo o tzv. Spojených státech evropských). V dnešní době je vznik úplné politické unie v Evropě hodně vzdálený, jelikož předpokladem pro vznik je hospodářská a měnová unie. V rámci EU se nyní můžeme bavit o dovršení hospodářské unie, ale nikoli o kompletní unii měnové (ta je dovršena pouze z části), neboť do Eurozóny nejsou zapojeny všechny členské země EU. Úplná politická shoda všech členů EU je velmi složitá, protože každá ze zemí má odlišný politický postoj a historii. EU bývá občas označována za politickou a ekonomickou unii, ačkoli je stupeň politické integrace EU vysoký, nejedná se o úplnou politickou unii. Vznik politické unie v Evropě je tak otázkou pár desetiletí nebo dokonce až století (Lacina & Blížkovský, 2022).

2 Postoj Velké Británie k evropské integraci

Tato kapitola se věnuje politicko-hospodářskému postoji Velké Británie vůči evropskému integračnímu procesu. V rámci kapitoly je stručně nastíněn postoj Velké Británie ve 20.století a poté se kapitola zabývá politicko-hospodářským vztahem Velké Británie a Evropské unie v předbřezitovém období.

2.1 Odmítavý postoj vůči federalismu

Po druhé světové válce byla Evropa rozdělena do dvou skupin. Jednu skupinu tvořili podporovatelé myšlenky marxismu-leninismu, kteří vinili z válečných konfliktů kapitalismus a budoucnost viděli v komunismu. Druhá skupina vinila z válečných konfliktů myšlenku nacionalismu a viděla budoucnost v integraci evropských států. Velká Británie podporovala myšlenku hospodářské spolupráce a viděla jí jako zbraň proti rozšiřujícímu se komunismu v Evropě. Třináct zemí ze západní Evropy (včetně Velké Británie) parafovalo dohodu o založení OEEC, na jejímž základě byly odstraněny některé vnitřní překážky obchodu. Koncem 40.let 20.století se rozvinuly dva názorové proudy ohledně rozložení spolupráce v Evropě. Jeden proud podporoval myšlenku federalismu, kdy by státy vytvořily společenství založené na nadnárodní spolupráci. Velká Británie se společně s dalšími státy vydala druhým směrem, což byla ekonomika založená na mezivládní spolupráci. Velká Británie považovala národní stát za nejefektivnější a nejstabilnější formu vlády. Toto bylo typické pro země, na jejichž území neprobíhala válka, jelikož tam nezanechala žádné výraznější stopy. Naopak státy, ve kterých válka probíhala, byly ochotny podstoupit v rámci obnovy daleko radikálnější změny, a tak se vydaly směrem federalismu (Baldwin & Wyplosz, 2013).

2.2 ESUO, EHS ani Euratom

Velká Británie byla i po válce stále ekonomicky silná, neboť stále disponovala svými zahraničními koloniemi. Navíc se z historického hlediska necítila být součástí Evropy, a tak se rozhodla nevstoupit do ESUO a raději utužovat spolupráci s USA. Vzhledem k jejímu nacionalistickému smýšlení, bylo absolutně nepředstavitelné, aby přišla o možnost suverénně rozhodovat o části svého průmyslu – konkrétně uhlí a ocel (Fajmon, 2021).

Římské smlouvy daly vzniku dvěma novým institucím, jednalo se o EHS a Euratom. Hlavním důvodem, proč Velká Británie odmítla vstoupit do EHS, byl (kromě zájmu utužovat spolupráci s USA) také nezájem zapojit se do společné zemědělské politiky. Británie vnímala společný zemědělský trh jako velice nevýhodný a nehodlala do něj přispívat. Členství v Euratomu pak nebylo pro Británii zajímavé s ohledem na to, že na jaderném výzkumu pracovala společně s USA (Lacina & Blížkovský, 2022).

Odpovědí Velké Británie bylo to, že v roce 1960 založila společně s dalšími šesti zeměmi ESVO, jako protiváhu k tehdy již velmi dobře fungujícímu ES. Státy ESVO stály za myšlenkou mezivládní spolupráce a cíle vzájemné spolupráce byly pouze obchodního rázu, kdežto ES rozvíjelo myšlenku federalismu a celkové integrace Evropy (Baldwin & Wyplosz, 2013).

2.3 Vstup do ES

Velká Británie doufala v to, že federalistický přístup zemí EHS se nesetká s úspěchem. Jenže byl pravdou a britská vláda na to musela reagovat. Federalistický model spolupráce EHS fungoval a obchodní situace v Evropě se díky tomu změnila, jednotlivá britská odvětví čelila rostoucí diskriminaci kvůli neustále se zvětšujícímu a rychle rostoucímu evropskému trhu. HDP zemí EHS rostl daleko rychleji a byl více než dvojnásobný oproti zemím ESVO. Výsledkem byl roku 1961 radikální krok Velké Británie, kdy požádala o členství v EHS. Potenciální odchod nejsilnější země ESVO (Velké Británie) a s tím spojený přechod do EHS, by vystavil zbylé země ESVO ještě většímu konkurenčnímu trhu. ESVO by takto velkému trhu nemohlo absolutně konkurovat, čehož se zalekly některé další státy. Po vzoru Británie podaly žádost o členství v EHS také Irsko, Norsko a Dánsko. Země ESVO, které britské rozhodnutí nenásledovaly, se rozhodly nakonec z různých důvodů k EHS nepřipojit a zůstat členy ESVO (Baldwin & Wyplosz, 2013).

Proti připojení žadatelů byl francouzský prezident Charles de Gaulle, který byl hlavně proti vstupu Velké Británie. Obával se toho, že Velká Británie ovládne trh díky jejím vazbám na USA a země Commonwealthu. Proto hned dvakrát (1963 a 1967) jejich žádost z francouzské strany zamítl. Během roku 1965 došlo k podepsání Slučovací smlouvy, která se týkala sloučení tří velkých organizací (ESUO, Euratom a EHS), ze kterých vznikla tzv. Evropská společenství (ES). K rozšíření ES o další členy došlo až po odchodu francouzského prezidenta do důchodu. Velká Británie, Irsko a Dánsko se

tak roku 1973 staly oficiálně členy ES; Norsko si v referendu odhlasovalo nakonec nevstoupit (Baldwin & Wyplosz, 2013).

2.4 Nevýhodné postavení Velké Británie v systému vlastních zdrojů ES

Vstup do ES pro Velkou Británii samozřejmě znamenal přijetí všech dosud platných pravidel. Na žádnou jinou zemi nemělo členství takový dopad jako na Velkou Británii. Největší finanční dopad na britskou ekonomiku se týkal systému vlastních zdrojů ES, který určoval, jakými zdroji bude ES financováno. V té době se vlastní zdroje dělily do 3 skupin:

- cla na zboží přicházející z třetích zemí,
- podíl z národního výběru DPH,
- příjmy z regulace zemědělské produkce (Fajmon, 2021).

Britská síla spočívala především v mezinárodním obchodu. Po vstupu do ES se vybíraná cla stala příjmem ES, nikoli už Velké Británie. Výnos britské DPH byl v poměru k HDP nejvyšší v celém ES. V té době bylo 70 % výdajů ES vynaloženo na zemědělskou politiku ES, což bylo pro Británii nevýhodné vzhledem k malému zemědělskému sektoru. Z toho vyplývá, že britské platby do rozpočtu daleko převyšovaly zanedbatelné příjmy z něj. Margaret Thatcherová toto velmi kritizovala a tím donutila ES přijmout dohodu o britském rabatu (Fajmon, 2021).

2.4.1 Britský rabat

Jednalo se o finanční kompenzaci Velké Británie v závislosti na její zemědělskou výrobu, která byla oproti jiným členským státům výrazně nižší. Tato kompenzace plynula z rozpočtu ES, později EU (Encyklopedie EU, n.d.).

Přijetím Jednotného evropského aktu (JEA) došlo k dalšímu názorovému konfliktu mezi Británií a ES. Část JAE týkající se liberalizace trhu byla britskou vládou plně podporována, ale nelibosti si získalo přijetí kvalifikované většiny v rozhodovacím procesu, čímž se Británie začala v otázkách měnové a sociální politiky pravidelně ocitát v menšině. To byl první náznak toho, že britské názory se rozcházejí s těmi federalistickými (Fajmon, 2021).

2.5 Britské výjimky v rámci EU

Cílem Maastrichtské smlouvy bylo prohloubit integraci stávajících členů a přetvořit ES do podoby EU, s čímž souvisel i přesun některých národních kompetencí všech zemí pod hlavičku EU. Velké Británii se přesun dalších pravomocí “do Bruselu” nelíbil, ale po dlouhotrvajících diskuzích smlouvu s určitými výjimkami ratifikovala. Tyto výjimky byly později ještě upraveny Lisabonskou smlouvou (Fajmon, 2021).

S ohledem na své vlastní zájmy si tak Velká Británie vyjednala tzv. opt-outy, což jsou jinými slovy výjimky z práva EU. Opt-outy se týkaly čtyř oblastí:

- Výjimka z členství v měnové unii, což znamená odmítnutí eura a možnost rozhodovat tak rozhodovat o své monetární politice samostatně. V závislosti na tom si tak Británie mohla dovolit vyšší deficit veřejných financí, který v rámci eurozóny zakazuje překročení schodku o více než 3 % HDP. Tím ztratila Británie hlasovací právo v této oblasti a nemůže zasahovat do rozhodování Evropské centrální banky (ECB).
- Výjimka z členství v Shengenském prostoru, která Británii dává pravomoc stále vyžadovat pasovou kontrolu při vstupu do země.
- Výjimka z Evropské charty základních lidských práv a svobod, kterou Británie nepodepsala v důsledku obav zasahování EU do britského zákoníku práce. Charta umožňuje zaměstnancům společně bojovat za své zájmy pomocí stávků, což je v rozporu s britskou ústavou.
- Výjimka legislativní (v oblasti spravedlnosti a vnitřních věcí). To se týká všech zákonů, které spadají do hlavy V Lisabonské smlouvy a souhrnně se nazývají Prostor svobody, bezpečnosti a práva. EU a Velká Británie byli často ve sporu ohledně toho, jaké zákony spadají do hlavy V a jaké ne (Kubátová a kol., 2016).

Británie mohla na základě těchto výjimek hlasovat buď opt-in (ve smyslu přijetí dané legislativy) nebo jim běžela tříměsíční lhůta pro rozhodnutí opt-out (ve smyslu odmítnutí dané legislativy). Při odsouhlasení opt-out mohla Británie v budoucnu kdykoli změnit rozhodnutí na opt-in. Naopak po přijetí opt-in již nemohl být zákon vyloučen pomocí opt-out (Kubátová a kol., 2016).

2.6 Brexit a politicko-hospodářské příčiny referenda

„Zkrácené označení (z anglického Britain a exit) pro proces ukončení členství Spojeného království Velké Británie a Severního Irska v Evropské unii (Encyklopedie EU, n.d.).“

V následujících podkapitolách je přiblížena iniciativa brexitu zahrnující podstatné politicko-hospodářské události od dob Cameronovy vlády až po konečný odchod z EU.

2.6.1 Vztah Velké Británie k integračnímu procesu EU

Jednou z klíčových osobností brexitu byl David Cameron, který v roce 2010 vedl Konzervativní stranu do parlamentních voleb. Konzervativci volby vyhráli a Cameron se stal britským premiérem, jakožto lídr vítězné strany. V rámci zahraniční politiky konzervativci vždy vystupovali jako kritici evropské integrace a cítili, že Británii účast v evropském integračním projektu škodí. Jenže po nástupu do funkce musel Cameron řešit názorové rozpory uvnitř strany, neboť mnoho členů bylo proti stranickému postoji a podporovali spíše zájmy EU. V průběhu let se rozpory uvnitř strany začaly stupňovat a zasahovaly do fungování britské vlády. Cameron reagoval tím, že v EU založil antifederalistickou frakci – Alianci evropských konzervativců a reformistů (AEKR). Cameronova snaha brzdit integrační proces EU se projevovala odmítavým přístupem k zvyšování rozpočtu EU, čehož se mělo docílit zavedením vlastních zdrojů (s tím měla Británie problém už dříve). Rozpor uvnitř strany gradoval, jelikož nově vzniklá strana UKIP brala v předvolebních průzkumech konzervativcům hlasy. UKIP se prezentovala populistickými útoky na EU, což oslovilo obvyklé voliče konzervativců, kteří v následujících volbách do Evropského parlamentu dovedli UKIP k vítězství. Tento výsledek reflektoval nespokojenost britského lidu jak s vládou, tak s rolí Británie v rámci EU (Fajmon, 2021).

V rámci britské zahraniční politiky se Cameron nejprve zaměřil na prosazení nové dohody mezi Británií a EU, která by přeměnila směr evropské integrace. Cílem byla větší flexibilita EU, která by navrátila některé pravomoci zpět do rukou jednotlivých států. Odmítal prohlubování integrace z britské strany, dále žádal o omezení volného pohybu osob třetích zemí a snížení sociálních dávek přistěhovalců. Nakonec vyžadoval po EU ochranu britských zájmů v oblasti monetární politiky (Kubátová a kol., 2016).

2.6.2 Migrační krize

Velká Británie je atraktivní destinací pro lidi z celého světa, ať už se tam vydají lidé za prací, studiem nebo jen jako turisté. Z Velké Británie se stala multikulturní země, která během posledního století razantně změnila složení své populace. Do roku 1945 byla britská populace homogenního charakteru, ale to vše změnil takzvaný fenomén migrace. Mezi roky 1945 a 2018 britská populace narostla o 33 %, k čemuž přispěla vzhledem ke snižující se britské porodnosti hlavně migrace (Fajmon, 2021).

Na přelomu tisíciletí byla čistá migrace do EU méně než 1 milion osob za rok. V roce 2009 byl počet migrantů do EU již 1,75 milionu ročně (Evropská komise, 2009).

Příliv nelegálních migrantů ze zemí mimo EU vyvrcholil v roce 2015, kdy se do států EU postupně dostávali uprchlíci z blízkého východu kvůli válce v Sýrii a ze severní Afriky kvůli občanské válce v Libyi. Jednalo se o žadatele o azyl, kteří utíkali před válkou a spolu s nimi do Evropy přicházeli i ekonomičtí migranti z okolních oblastí. Problémem bylo, že EU nedokázala s ohledem na takový nápor uhlídat své vnější hranice, a tak se do zemí EU během tohoto roku dostalo více než milion uprchlíků. S takovým množstvím neprověřených a neznámých migrantů přicházelo i bezpečnostní riziko pro EU. Ve Velké Británii to vyvolalo vlnu nevole a migrační krize se tak stala jedním z hlavních motorů kampaně brexitu. Lidé ve Velké Británii pociťovali strach, nechtěli do své země přijímat uprchlíky a mysleli si, že odchod z EU je pro Británii řešením této krize. Ačkoli byla Británie mimo Schengenský prostor, přesto je migrační vlna zasáhla.

S přílivem takového množství žadatelů o azyl, začínaly vznikat uprchlické tábory, kam byli nelegální migranti umísťováni do té doby, než se vyřeší administrativní záležitosti. Asi nejznámější uprchlický tábor vznikl ve francouzském přístavním městě Calais. Zde se shlukovalo velké množství uprchlíků, kteří se snažili dostat do Velké Británie, čehož chtěli docílit tím, že se přes Lamanšský průliv propašují na střeše nebo v útrokách různých vozidel, převážně kamiónů. Tato vozidla následně pokračovala do Velké Británie trajektem nebo Eurotunnelem. Jen během první poloviny roku 2015 bylo zmařeno přes 40 000 nelegálních pokusů o překročení francouzsko-britských hranic, tedy více než 200 pokusů denně. Důvodů, proč touží uprchlíci právě po Británii je několik. Pokud vezmeme v potaz fakt, že se migranti toužili dostat do zemí v západní nebo severní Evropě, tak v případě, že dorazili do Francie, narazili na problém s

nedostatečnou ubytovací kapacitou pro žadatele o azyl, která byla oproti té britské poloviční. Druhým důvodem lze označit, že země, do kterých se migranti dostali jako první (tedy jižní a jihovýchodní Evropa) se oproti Británii potýkaly s vysokou nezaměstnaností, což souvisí s tím, že by v Británii snáze našly práci na černo a v důsledku neexistence přihlašovací povinnosti by byli mimo systém. Jako další lákadlo k životu migranta, bylo nastavení britského sociálního systému, který dával uprchlíkům 36£/den. Třetím důvodem byla vstřícnost k vyřizování žádostí o azyl, kdy v roce 2014 bylo vyhověno 41 % žadatelů, což je o dost více než v Německu nebo Francii. Čtvrtý důvod byla jazyková bariéra, kdy angličtina je nejschůdnější variantou pro řadu uprchlíků. Pátým důvodem byla mnohdy neznalost migrantů, kteří do Velké Británie chtěli jen proto, že o této zemi slyšeli z vyprávění. Příliv migrantů vyústil v to, že britská vláda poskytla Francii finanční i materiální pomoc, která měla za cíl zabránit dalšímu vstupu migrantů na britské území (ČTK, 2015).

Vlny migrantů do Evropy stále přicházely, ale po roce 2015 se počet nelegálních imigrantů do EU již výrazně snížil.

2.6.3 Referendum

Cameron již v předvolební kampani oznámil, že pokud konzervativci vyhrají následující parlamentní volby, tak vyhlásí referendum o členství Británie v EU. Snažil se tím přitáhnout zpět voliče, kteří by podpořili konzervativce na úkor UKIP. Ve světle předchozích událostí v Evropě v parlamentních volbách zvítězil, neboť britská víra v EU ochabovala. V rámci britské politické zvyklosti Cameron dostal svému slibu a referendum o členství v EU vyhlásil. Datem konání se stal 23.červen 2016. V referendu 51,9 % zúčastněných britských voličů hlasovalo pro variantu odejít z EU, kdežto pro setrvání bylo jen 48,1 % zúčastněných britských voličů. Výsledek referenda všechny zaskočil (včetně Camerona), neboť průzkumy před referendem naznačovaly spíše setrvání Británie v EU (Lacina & Blížkovský, 2022).

Tabulka 1: Rozdělení hlasů v referendu

<i>(volební účast: 72,2 %)</i>	Pro “Zůstat”	Pro “Odejít”
Anglie	13 266 996	15 188 406
Skotsko	1 661 191	1 018 322
Severní Irsko	440 437	349 442
Wales	772 347	854 572
CELKEM	16 141 241	17 410 742

Zdroj: (EU referendum results, n.d.), zpracování vlastní

Referendum plní dle britské právní tradice jen funkci poradní a podle britského nejvyššího soudu musel stvrdit odchod z EU parlament. Britský parlament referendum schválil, a tak dle článku 50 Lisabonské smlouvy započalo dvouleté období pro smluvní dojednání podmínek k ukončení členství v EU (Fajmon, 2021).

2.6.4 Proces definitivního odchodu z EU

Článek 50 byl britskou vládou aktivován dne 29.března 2017 a tím se stanovilo datum brexitu na 29.března 2019. V následujících měsících se řešila podoba vztahů Británie a EU. Prozatím tyto vztahy nebyly nikterak ovlivněny výsledkem referenda, ale bylo zapotřebí vyřešit jejich konečnou podobu. Zatímco premiérka Mayová tlačila na to, aby britským parlamentem prošla dohoda s EU, tak se z opačného tábora ozývala samá kritika směrem k dohodě. Tento tábor se snažil prosadit co nejtvrďší brexit. Výsledkem byla nutnost prodloužení termínu brexitu, neboť dohoda premiérky Mayové parlamentem neprošla (Fajmon, 2021).

Posun termínu způsobil velké zmatky jak v Británii, tak v EU. Jelikož oficiálně Británie ještě neodstoupila, měla vůči EU stávající povinnosti, které měla plnit. Jednou z nich byly volby do Evropského parlamentu, které musela Británie, s ohledem na odklad termínu brexitu, narychlo uspořádat. V rámci EU odklad termínu zapříčinil zpochybnění legitimacy Evropského parlamentu a jeho institucí, jelikož se kvůli nečekaným volbám v Británii ocitlo v Evropském parlamentu 73 britských europoslanců, se kterými se nepočítalo. Tito poslanci měli stále stejná práva jako poslanci jiných zemí až do data odchodu Británie z EU (Fajmon, 2021).

Premiérku Mayovou nedodržení termínu stálo post, na který místo ní nastoupil Boris Johnson. Ten řešil problematiku toho, co se stane s Británií, pokud do posunutého termínu neuzavře s EU tíženou dohodu. Varianta odchodu z EU bez dohody neprošla parlamentem a dohoda mezi Británií a EU stále neexistovala. To donutilo Johnsona požádat o další odklad odchodu s konečným datem 31.ledna 2020 a tento datum se tak po uzavření dohody stal dnem oficiálního vystoupení Velké Británie z EU. Do konce roku 2020 byla Británie v přechodném období a od 1.ledna 2021 Velká Británie funguje samostatně a s EU spolupracuje v rámci uzavřené Dohody o obchodu a spolupráci (Fajmon, 2021).

Jinými slovy se hospodářsko-politický vztah Velké Británie a EU v předbřexitovém období dá charakterizovat jako dlouhotrvající spor mezi státem, který vstoupil do integračního procesu převážně za obchodním účelem a z historického hlediska se přiklání spíše k formě mezivládní spolupráce. A na straně druhé organizací, která se snaží o maximální možnou formu federativní spolupráce. Velká Británie byla k politicko-hospodářskému prohlubování vztahu s EU spíše kritická a skeptická.

2.6.5 Irská pojistka

S vystoupením z EU nastává problém ohledně obnovení tradičních hranic mezi Irskou republikou a Severním Irskem. Jako opatření proti tomuto problému EU aktivovala tzv. irskou pojistku, kterou se nastavila pravidla na hranicích unijního Irska a Severního Irska. V rámci irské pojistky se zajistilo, že navzdory brexitu Severní Irsko zůstává v celní unii EU. Obchodní výměna mezi těmito dvěma zeměmi by tak probíhala s mnohem menšími omezeními. Představy obou zemí se ale rozcházejí v tom, co opuštění EU reálně znamená a proto se otázka irské pojistky projednávala velmi dlouho (Bahounková, 2020).

2.7 Ekonomická migrace v předbřexitovém období

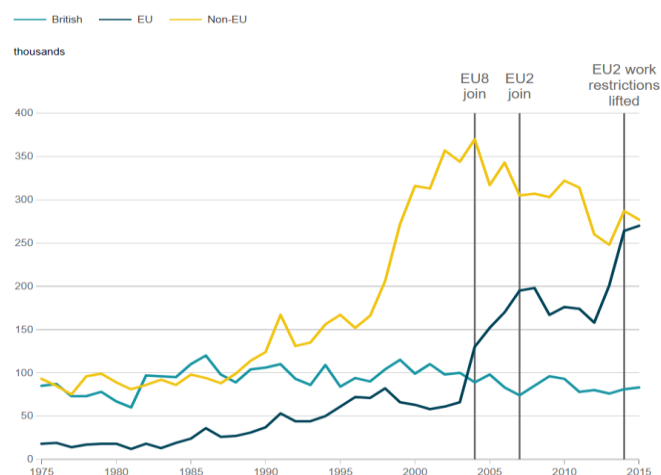
“Až donedávna se do zahraničí stěhovalo poměrně málo občanů EU. Po rozšíření v roce 2004 a 2007 se však zvýšila ekonomická migrace z východu na západ kvůli rozdílům v bohatství mezi nejchudšími novými členskými státy a zbytkem Unie. Nejbohatší regiony v EU s 27 členskými státy byly devětkrát bohatší než nejchudší oblasti a měly volná pracovní místa, která bylo třeba obsadit. Migranti z Polska a pobaltských států mířili do Německa, Irska, Švédska a Spojeného království, zatímco Rumuni si z

kulturních a jazykových důvodů hledali práci v Itálii a ve Španělsku. Tato tendence se však zpomalila. V době hospodářské krize, která se objevila v roce 2009, je v cílových zemích k dispozici méně volných pracovních míst. Důvodem však je i to, že se zmenšují rozdíly mezi bohatými starými a chudými novými zeměmi EU, což některé migranty podněcuje k návratu domů. Řada zemí EU zpočátku omezila příliv pracovníků z nových členských států (Evropská komise, 2009, str. 5).“

Migrační vlna, která v roce 2015 zasáhla celou Evropu, se velkou měrou podepsala na výsledcích referenda. Pojďme se ale podívat, do jaké míry byly obavy z nelegálních přistěhovalců oprávněné. Nelegální migrace byla pro Velkou Británii velké téma, které provázelo celý brexit. Data od Office for National statistics ukazují počty a rozdělení migrantů, kteří přišli do Velké Británie v roce 2015. Dlouhodobá migrace tak ukazuje migranty, kteří v zemi/mimo zemi strávili více než 1 rok.

Za rok 2015 přišlo do Velké Británie zhruba 630 000 lidí a zhruba 297 000 lidí zemi opustilo. To znamená, že v tomto roce byla čistá migrace zhruba 333 000 lidí. Příliv imigrantů byl znát převážně tím, že do Británie přišlo nejvíce imigrantů v historii a zároveň opačným směrem z Británie emigrovalo nejméně lidí za posledních 15 let. Tím vzrostla i čistá migrace a dostala se na více než dvojnásobek za posledních 15 let. Z celkového počtu 630 000 imigrantů bylo jen 44 % (277 000) ze zemí mimo EU. Dalších 43 % (270 000) byli migranti z ostatních zemí EU a zbylých 13 % (83 000) byli samotní Britové navrátní domů. Na následujícím grafu (Obrázek 2) můžeme vidět, jak se tyto hodnoty proměňovaly v průběhu let (Office for National Statistics, 2016).

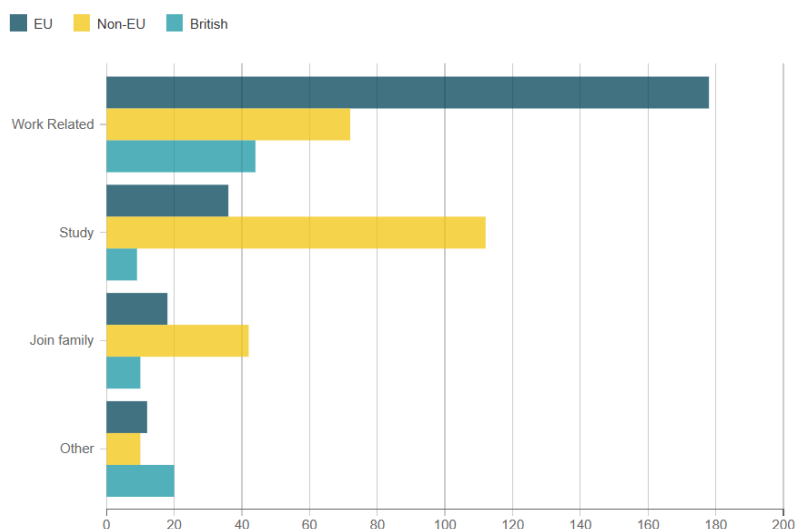
Obrázek 2: Ekonomická migrace do Velké Británie podle oblasti původu (v tisících obyvatel)

Zdroj: Office for National Statistics, 2016

Na grafu je patrné, že po rozšíření v roce 2004 a 2007 se postupně snižoval počet migrantů z třetích zemí a naproti tomu se rapidně zvyšoval počet migrantů z členských zemí EU. Tudíž se uprchlická krize v roce 2015 Velké Británie prakticky nedotkla s ohledem na statistiky od roku 1998. Na následujícím grafu (Obrázek 3) je patrné, z jakých důvodů a odkud migranti do Velké Británie přicházeli (Office for National Statistics, 2016).

Obrázek 3: Důvody ekonomické migrace do Velké Británie (v tisících obyvatel)

Zdroj: Office for National Statistics, 2016

Z tohoto grafu vyplývá, že téměř 178 000 tvořili migranti ze zemí EU, kteří v Británii pracovali. Stejný důvod se týkal také zhruba 72 000 občanů třetích zemí a 44 000 navrátišších Britů. Za vzděláním migrovalo do Velké Británie zhruba 112 000 studentů ze třetích zemí, následně 36 000 studentů ze zemí EU a 9 000 studentů s britským občanstvím. Dalším důvodem ekonomické migrace je (převážně pro občany třetích zemí) rodina žijící ve Velké Británii (přes 40 000 osob ze zemí mimo EU), za rodinou migrovali také občané EU (téměř 20 000) a osoby s britským občanstvím (více jak 10 000) (Office for National Statistics, 2016).

Naopak z celkového počtu 297 000 emigrantů je patrné, že nejvíce zemí opouštěli sami Britové 41 % (123 000), následování 30 % (89 000) občanů z třetích zemí a 29 % (85 000) emigrantů byli občané zemí EU (Office for National Statistics, 2016).

2.7.1 Krátkodobá migrace

V oblasti krátkodobé migrace nastala největší otázka nad volným pohybem osob mezi hranicemi Irska a Severního Irska. Irská republika je jedním ze členů EU, ale Severní Irsko jakožto součást Velké Británie oficiálně opustilo EU v rámci brexitu.

Zpřísněním režimu na hranicích hrozilo, že by se téměř 30 let trvající násilnosti v Severním Irsku, které ukončila až Velkopáteční dohoda (1998), mohly obnovit. Irskou hranici totiž každým dnem překročí při cestě za prací až 30000 osob. Jenže Velká Británie je společně s Irskou republikou součástí Společného cestovního prostoru (CTA), který vznikl dávno před vstupem obou zemí do EU. Brexitem by se tak na krátkodobé migraci mezi Irskou republikou a Velkou Británií nic měnit nemělo (Bahounková, 2020).

3 Politické a hospodářské dopady brexitu

Uvědomuji si, že problematika brexitu je velmi rozsáhlá a není možné ji celou detailně rozebrat s ohledem na rozsah bakalářské práce. Proto se v následující kapitole budu věnovat pouze dopadům brexitu v oblasti svobody pohybu.

Brexitem došlo k ekonomické desintegraci mezi EU a Velkou Británií. V rámci integrační pyramidy se Velká Británie rozhodla odejít ze čtvrtého stupně ekonomické integrace (HMU) a uzavřením dohody o obchodu a spolupráci s EU se dezintegrovala pouze na úroveň prvního stupně (ZVO).

Na začátku roku 2020 zasáhla celý svět pandemie nemoci SARS-CoV-2 (Covid-19), která ovlivnila samozřejmě i Velkou Británii a celou EU. Velkou Británii tato pandemie navíc zasáhla v přechodném období. Covid-19 však zasáhl i do začátku fungování odloučené Velké Británie (rok 2021) a dozajisté neulehčil situaci kolem brexitu. V tomto ohledu se v této části mohou objevit informace o pandemických událostech, jelikož také ovlivnily politicko-hospodářské vztahy mezi Velkou Británií a EU. Do jaké míry se na současnou situaci podepsal samotný brexit a do jaké míry to zároveň ovlivnila pandemie nemoci covid-19, je jednou z podkapitol této části.

Brexit udělal z Velké Británie a EU dva samostatně fungující trhy, které odpovídají jiným regulacím a právům. Dopady brexitu jsou znát na obou stranách, jak ve veřejné správě, tak i ve firmách a v životech běžných občanů. “I přes oboustrannou shodu na nové dohodě o obchodu a spolupráci došlo od 1. ledna 2021 k zásadním změnám. K tomuto datu opustila VB jednotný trh a celní unii EU, jakož i všechny politiky EU a mezinárodní dohody EU. Ukončil se tak volný pohyb osob, zboží, služeb a kapitálu s EU (Hospodářská komora ČR, 2021).“

3.1 Dopady brexitu na svobodu pohybu

Tato část se zabývá skutečností, jak ovlivnil brexit čtyři základní svobody pohybu – volný pohyb zboží, osob, služeb a kapitálu.

3.1.1 Dopady na volný pohyb zboží

Jen pár týdnů po trvalém britském opuštění jednotného trhu se začaly projevovat dopady brexitu. Dohoda o obchodu a spolupráci počítá s prominutím téměř všech cel na zboží, ale administrativa spojená s vyplněním celních formulářů a certifikátu kvality

začínala zdržovat transport produktů. Příkladem je britský řetězec Marks&Spencer, který díky administrativě nedokázal zásobovat své obchody v Paříži potravinami. Dále některé potravinářské společnosti nesouhlasily s částí dohody, díky níž bylo uvaleno clo na zboží z EU, přepravované přes území Británie do jiné země EU. To komplikovalo přepravu zboží do Irsku, které je členem EU a k dovozu se využíval tranzit přes Velkou Británii. Velké evropské firmy využívaly do teď britská přístavní překladiště. Je tedy důležité počítat s tím, že Velká Británie již přestala být distribučním centrem pro EU (ČTK, 2021a).

Brexit začali pociťovat také rybáři, kteří přestali lovit ryby na export. Největším problémem byla doba na přepravu čerstvých ryb, která díky administrativním záležitostem vzrostla na tři a více dní. Předtím byly schopny skotské rybářské společnosti dopravit ryby do Belgie, Francie nebo Španělska do jednoho dne, brexitem se tato doba mnohdy více než ztrojnásobila (Hosnedlová, 2021).

Daniel Drake (2021a) ve svém článku pro Novinky.cz zmiňuje, že Velká Británie jako první západní země schválila vakcínu proti koronaviru od výrobce Pfizer/BioNTech. Prezentovala to jako výsledek suverenity v rozhodování po brexitu, jelikož mohla britská vláda změnit regulace tak, aby byla tato vakcína dříve schválena a dostala se tak rychleji na britský trh. Přijetí této vakcíny totiž dle Britů nepodléhalo schvalovacímu procesu EU, který byl zdlouhavější. Později se prokázalo, že to nebyla tak úplně pravda, neboť vakcína byla schválena ještě v přechodném období. Jednalo se tak spíše o propagaci brexitu, která měla Brity utvrdit v názoru, že brexit byla správná volba.

Brexit společně s šířením nemoci covid-19 zapříčinil nedostatek zahraničních piv v Británii. Jednalo se o důsledek komplikované dopravy, neboť vyjma administrativy kvůli brexitu řešili dopravci i odlišné vládní restrikce, které byly zavedeny ve snaze zastavení nemoci a tím více zdržovaly dopravu přes území jednotlivých států. To donutilo britské pivovary zvýšit výrobu a zavést nové druhy piv. Dále začaly vznikat minipivovary, které díky nedostatku piva našly také své místo na britském trhu (Štěpánek, 2021).

Během března 2021 britská Office for National statistics uvedla údaje týkající se importu a exportu z/do EU. Statistika ukazovala hodnoty za první měsíc, kdy byla Velká Británie mimo EU. Export do EU klesl během měsíce o 5,6 miliardy £ a import z EU klesl dokonce o 6,6 miliardy £. V procentuálním vyjádření tyto sumy představují

pokles vývozu o 41 % a pokles dovozu o 29 %, jedná se o vůbec nejhorší pokles od roku 1997, kdy se tato statistika začala sledovat (Hurst, 2021).

ČTK (2021b) v článku pro Euraktiv.cz informuje o tom, že po lednovém propadu se během první poloviny roku dal britský obchod dohromady. Britský export se zvedl dle statistik hned v únoru o 46,6 % a import o 7,3 %. Navzdory vzpamatování objem ekonomiky stále zaostával o téměř 8 % oproti loňskému roku (roku, ve kterém byla ekonomika zasažena vypuknutím koronavirové pandemie – poznámka autora).

Velká Británie po brexitu hledá alternativy mezinárodní obchodní spolupráce jelikož pociťuje částečný úpadek spolupráce s EU. Ve hře je na příklad spojení anglosaských zemí s názvem CANZUK – Kanada, Austrálie, Nový Zéland a Velká Británie (Drake & Žídek, 2021).

První britská pobrexitová dohoda o volném obchodu byla uzavřena s Austrálií. Dle britské vlády to zvýší výkon jejich ekonomiky o 200 až 500 milionů £ za patnáctileté období. To odpovídá zhruba 0,01-0,02 % HDP. Nejistota je na straně britských zemědělců, jelikož se obávají nedostatečné konkurenceschopnosti v těžbě cukru a chovu skotu, pokud nebudou uvalena cla na australské zboží (Žídek, 2021).

Počátkem roku 2022 se mění podmínky obchodu mezi Velkou Británií a EU. Jsou nutné úplné celní kontroly všeho zboží, které putuje přes hranici VB/EU. Změna je v tom, že momentálně již není možné odložit podání dovozního prohlášení. Ve všech pohraničních oblastech začne kontrola veškerého zboží, které se musí proclít na místě nebo poslat do vnitrozemského celního pracoviště. Konkrétně: „Řidičům, kteří přepravují zboží přes Eurotunel, přístav Dover nebo Holyhead, může vzniknout povinnost před odjezdem z Velké Británie nebo po příjezdu do Velké Británie odvézt zboží k celní kontrole do vnitrozemského britského celního pracoviště IBF. Řidiči budou povinni zkontrolovat své doklady GMR s cílem ověřit, zda jejich zboží nepodléhá povinnosti celní kontroly (Ministerstvo průmyslu a obchodu, 2021).“

3.1.2 Dopady na volný pohyb osob

Dopady na volný pohyb osob ve vztahu k práci:

Imigrační úřady začaly razantně zasahovat proti občanům EU přijíždějících do Velké Británie. Některé přijíždějící nevpuštěly do země, potažmo je zavřely do migračních center, z nichž je následně vyhostily. Někteří přijíždějící byli v nelibých podmínkách

detenčního zařízení pro migranty zadrženi až týden. “Podle evropských diplomatů jsou většinou mezi zadrženými mladí lidé, kteří chtějí v Británii pracovat kratší dobu jako chůvy nebo na jiných nízko kvalifikovaných místech. To bylo možné do 31. prosince 2020, podle nových pravidel ale občané EU bez víza pracovat v Británii nesmějí (ČTK, 2021c).“

Občané EU žijící před koncem roku 2020 ve Velké Británii, měli možnost požádat o britský status usedlíka nebo předběžný status usedlíka do poloviny roku 2021. Ostatní, kteří tak neučinili již nemohli v Británii nadále žít a museli zemi opustit (Práce a studium, n.d.).

O status usedlíka podalo žádost cca 5,4 milionu občanů jiných zemí EU, navzdory britskému odhadu, který počítal jen se zhruba 3 miliony. Navíc někteří občané EU nezažádali o status usedlíka (nebo na něj neměli právo) a Británii opustili. (Novinky, 2021)

Ze statistik britského Národního statistického úřadu vyplývá, že v období mezi červnem a srpem roku 2021 byl zaznamenán více než milion volných pracovních míst (Kabourková, 2021).

Nedostatek pracovníků v určitých odvětvích se během druhé poloviny roku 2021 začal projevovat. Na čerpacích stanicích se po celé Británii začaly tvořit kolony v důsledku nedostatku pohonných hmot a některé benzinky musely dokonce dočasně oznámit: “vyprodáno”. Příčina této krize spočívala v nedostatku řidičů cisteren, kteří čerpací stanice zásobovali. Pohonných hmot jako takových byl v Británii dostatek, ale neměl je kdo dopravit na čerpací stanice. To vedlo až k tomu, že byla do ulic povolána armáda, jednak kvůli korigování situace u čerpacích stanic, ale také kvůli přepravě cisteren s pohonnými hmotami. V té době chybělo v Británii odhadem 100 000 řidičů kamionů, k přepravě pohonných hmot je navíc zapotřebí licence a odborné proškolení, což nábor řidičů brzdí (Kalčák, 2021).

Nedostatek řidičů kamionů se netýkal pouze přepravy pohonných hmot, ale problém se zásobováním měly také supermarkety a další obchody a firmy. Ačkoli zboží byl dostatek, do obchodů se nedostalo, a to mezi lidmi vzbudilo nákupní šílenství v obavě o nedostatek zboží. Snahu vyplnit volná místa řidičů kamionů vyvinuli britští řidiči autobusů, kteří si vzhledem k rozličné výši platu těchto profesí, chtěli přilepšit. To vyvolalo krizi v autobusovém sektoru, kde najednou chyběly tisíce řidičů, což

způsobilo nucené zrušení několika spojů. Zároveň to způsobilo problémy lidem, kteří využívali autobusovou dopravu k cestě do školy nebo do práce (Drake, 2021b).

Krise v dopravním sektoru spustila dominový efekt. Na krizi v kamionové a autobusové dopravě doplatila i železniční doprava. Rušily se některé spoje pro nedostatek strojvedoucích. Dříve by se vypravila náhradní autobusová doprava, ale to v pobrexítové Británii nešlo, neboť řidičů autobusů byl také nedostatek. Někteří lidé tak zůstali mnohdy naprosto odříznutí bez možnosti se někam dostat. Jediným způsobem zůstalo využití taxi služby, což pro delší cestu nebylo zrovna ekonomicky výhodné (Drake, 2021c).

Další sektor, který byl zasažen brexitem, je sektor masného průmyslu. V britských masokombinátech se projevuje poptávka po pracovní síle, jelikož chybí obsadit zhruba 15 000 pracovních míst. Výsledkem toho je, že britské společnosti zpracovávající masné výrobky jsou nuceny vyvážet dobytek ke zpracování do EU (konkrétně do Irska) a po zpracování vozit zpět do Británie. Firmám to přineslo dodatečné náklady, které se projeví na výsledné ceně masných výrobků. Skutečnost je taková, že Britové v tomto odvětví pracovat nechtějí, i přes to, že je to práce s potřebou kvalifikace a je tedy velmi dobře zaplácena (Mocek, 2021).

Dopady na volný pohyb osob ve vztahu ke studiu:

Pokud student ve Velké Británii studoval a žil již před koncem roku 2020, vztahuje se na něj právo podat žádost o status usedlíka. Pro případ, že osoba plánuje vycestovat za studiem na dobu delší než 6 měsíců a nemá status usedlíka vznikl bodový imigrační systém. V rámci tohoto systému se u žadatele nejvíce hodnotí jeho dovednosti a nadání, které jsou klíčové pro získání co nejvyššího počtu bodů. Zisk studentského víza je podmíněn minimálním počtem 70 bodů. S tím souvisí řada poplatků, např. správní poplatek nebo imigrační zdravotní poplatek (Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, n.d.).

Studenti, kteří se zapsali na některou z britských univerzit do podzimu roku 2021, mohou využívat stále stejných výhod jako v předbrexitovém období. Platí tedy stejně jako britští studenti a mají také nárok na vládní bezúročnou půjčku, a to až do konce jejich studia. Roční školné na univerzitě v Cambridge bylo před Brexitem zhruba 270 000 Kč, zatímco po Brexitu je v závislosti na oboru roční školné zhruba mezi 650 000 Kč a 1 700 000 Kč (Hodková, 2021).

Ti, kteří mají zájem o studium ve Velké Británii na některé z tamějších univerzit v roce 2023, zaplatí na školném daleko více než Britové. Zároveň s Brexitem přišli o možnost využití vládní bezúročné studentské půjčky, která je obvykle splatná až po ukončení studia (Fuchsová, 2023).

V programu ERASMUS+ jsou výjezdy do Velké Británie stále realizovány v rámci podpory spolupráce se třetími zeměmi. Pro studenty tak bude rozdíl v tom, že pro pobyty nad 6 měsíců si zajišťují studentské vízum. Složitější je to pro studenty, kteří mají zájem o celé vysokoškolské studium („Erasmus v Británii po brexitu“, 2021).

Dopady na volný pohyb osob ve vztahu k cestování:

Občané EU mohou cestovat do Velké Británie za stanovených podmínek pro cestování do třetích zemí, s čímž souvisí vízová povinnost. Tato povinnost občanům odpadá v případě, že během období 180 dnů plánovaný pobyt nepřesáhne 90 dní. Pro občany Velké Británie, kteří cestují do EU, platí tyto podmínky taktéž (Oddělení legislativy, práv a analýz Hospodářské komory, 2020).

Od října 2021 přestala Velká Británie uznávat tzv. národní identifikační dokument (občanský průkaz) a vyžaduje pro vstup na svoje území cestovní pas (Novinky, 2021).

Pro vstup do Velké Británie je tedy zapotřebí cestovní pas a je nutné prokázat, že cílem cesty je skutečně turismus. Mezi další věci, které Velká Británie může chtít dokázat je, že cestující má v zemi zajištěné ubytování, disponuje dostatečnými finančními prostředky na pobyt v zemi a na odjezd ze země (Ministerstvo zahraničních věcí, 2021).

3.1.3 Dopady na volný pohyb služeb

Britské telekomunikační společnosti počátkem roku 2022 znovu zavedly pro své zákazníky roamingové poplatky v případě, že budou cestovat do EU. Ve Velké Británii jsou na trhu s telekomunikacemi tři velké firmy – EE, Three a Vodafone. Jako první znovuzavedení roamingu oznámila společnost EE a další dvě reagovaly prakticky ihned stejným způsobem. Britské občany tak vyjde roaming v EU zhruba na 1-2£ za den. Zpoplatnění služby mobilních operátorů se v budoucnu nevyhne ani občanům EU, kteří vycestují do Velké Británie (Fišer, 2022).

Dalším typem služby, která byla ovlivněna Brexitem, je doprava, která ale úzce souvisí s krizí nedostatku pracovních míst v rámci dopadů na volný pohyb osob a zároveň s dopady na volný pohyb zboží, které přepravuje právě přepravní společnost.

Velký dopad měl Brexit na sektor finančních služeb. Během uzavírání dohody o obchodu a spolupráci nebyl brán v potaz dopad na finanční trh, navzdory tomu, že britské finanční služby za posledních 10 let přispěly k britskému HDP v průměru 7 % ročně. Přes Londýn každoročně prochází více než 30 % celosvětového obchodu s měnami, jelikož je Londýn největším finančním centrem v Evropě a druhým největším finančním centrem světa hned po New Yorku. Téměř polovinu všech finančních služeb zastává City of London. Kvůli Brexitu se ale rozhodly některé instituce poskytující finanční služby (především banky) z Velké Británie odejít, jelikož chtěly působit na území EU a v rámci jednotného trhu EU. Cílové destinace pro přesun byly hlavně Dublin, Frankfurt nad Mohanem, Paříž, Lucemburk nebo Amsterdam. Významnou bankou, která opustila Velkou Británii byla JP Morgan. Ta se přesunula do německého Frankfurtu nad Mohanem a převedla tam svá aktiva v hodnotě přibližně 200 miliard €. V důsledku Brexitu byly nuceny opustit Británii i některé unijní instituce, konkrétně i instituce vztahující se k finančnímu odvětví – Evropský orgán pro bankovníctví (Ryšavá, 2021).

3.1.4 Dopady na volný pohyb kapitálu

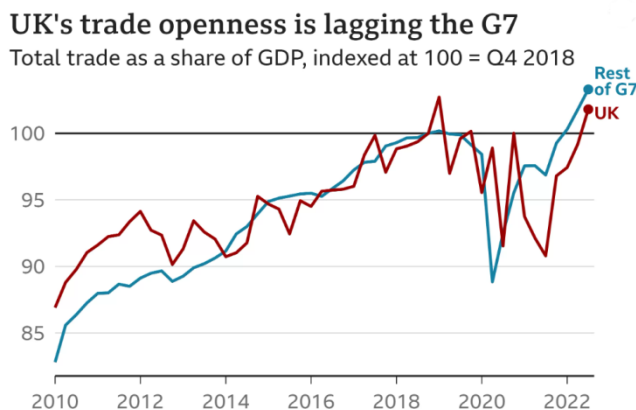
Volný pohyb kapitálu by neměl být ze strany EU nijak omezen. EU může v případě nutnosti zavést ochranná opatření proti Velké Británii (jakožto třetí zemi), pokud by tok kapitálu do EU ohrožoval fungování hospodářské a měnové unie (Lacina & Blížkovský, 2022).

3.2 Dosavadní dopad Brexitu na britské HDP

Nemoc covid-19 způsobila v roce 2020 po celém světě ekonomickou krizi. Dnes s odstupem času lze alespoň do určité míry porovnat do jaké míry má podíl na hospodaření Velké Británie Covid-19 a do jaké míry Brexit. Rok 2020 byl ve znamení ekonomické recese. Začátkem roku 2021 v rámci očkovací kampaně dosáhla Británie vyšší proočkovanosti a odstranila drtivou většinu omezení dříve než ostatní země. Z logického hlediska by se tak měla britská ekonomika zotavit rychleji, ačkoli opak

byl pravdou. Výsledkem bylo (viz. Obrázek 4), že i přes dřívější rozvolnění bylo ekonomické zotavení Británie pomalejší než v ostatních zemích G7 (Sandford, 2022).

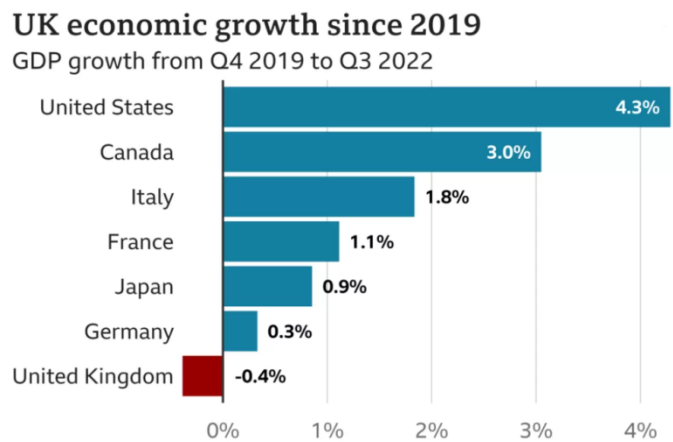
Obrázek 4: Zotavení ekonomik po pandemii

Zdroj: OECD (převzato z BBC), 2023

V době pandemie covid-19 se Velké Británii podařilo schválit vakcíny od společnosti Pfizer velmi rychle a dosáhnout vysoké míry proočkovanosti alespoň první dávkou. Tím mohla rozvolňova koronavirová opatření a začala se z ekonomické krize rychleji dsotávat. Zatímco zbývající silné světové ekonomiky se dostaly do ještě většího ekonomického propadu. V Británii tento stav trval ale jen krátce a opět se začala dostávat do ekonomického úpadku, zatímco G7 pomalu a jistě svá HDP dostávala zpět do růstu. Po pandemii jsou již jak Velká Británie, tak zbylé země G7 v ekonomickém růstu, ačkoli růst jejich HDP dosahuje odlišných hodnot.

Obrázek 5: Shrnutí vývoje HDP v období před a po pandemii

Zdroj: OECD (převzato z BBC), 2023

Z tohoto grafu je jasně patrné, že navzdory pandemii se všechny silné ekonomiky po jejím odeznění dostaly do ekonomického růstu s výjimkou Velké Británie, ta je v rámci tohoto období v recesi. Jako závěr z tohoto grafu lze vyvodit, že britská ekonomika momentálně chudne a brexit tedy měl a má daleko větší dopad na ekonomiku Velké Británie než koronavirová pandemie.

V další tabulce porovnáme vývoj ekonomik podle objemového indexu HDP v období od čtvrtého čtvrtletí 2019 (Q4 2019) do čtvrtého čtvrtletí 2022 (Q4 2022). Komparaci objemového indexu HDP jsem podrobil EU, G7 a Velkou Británii.

Tabulka 2: Data objemového indexu HDP ve sledovaném období

	Q4 2019	Q4 2020	Q4 2021	Q4 2022
EU	109,3	105,1	110,5	112,4
Velká Británie	108,5	98,5	107,2	107,7
G7	108,0	105,2	110,2	111,2

Zdroj: OECD, 2023, vlastní zpracování

Během čtvrtého kvartálu roku 2019 byla Velká Británie součástí G7 a stále ještě součástí EU. V rámci objemového indexu HDP byla hodnota výkonnosti britské ekonomiky na hodnotě 108,5b, což bylo lehce pod hodnotou celé EU, ale nad hodnotou zemí G7. Celkově lze výkonnost sledovaných subjektů označit za vyrovnanou. Na datech se odráží pandemický rok 2020, kdy je u všech sledovaných zaznamenán propad. U všech subjektů je v tomto období patrný propad, ale u Velké Británie je markantní. V následujících letech data ukazují zaostávání výkonnosti britské ekonomiky oproti EU, ale také v rámci G7 (do které Velká Británie patří). Podle mého názoru lze označit za příčinu tohoto zaostávání právě brexit, který se na Velké Británii podepsal formou výrazného zpomalení ekonomického růstu, a co hůř, dokonce by mohl způsobit recesi.

3.3 Budoucí příležitosti a hrozby Brexitu v kontextu dosavadních dopadů

3.3.1 Příležitosti Velké Británie

Mezi jednoznačné příležitosti patří díra na britském trhu způsobená zdlouhavým procesem importu zahraničního zboží, a s tím spojenou zvýšenou výslednou cenou

zboží. To otevírá trh malým britským podnikatelům, kteří dříve v rámci jednotného trhu EU velkým firmám nemohli konkurovat. Toto volné místo na trhu mohou po brexitu obsadit právě malí britští podnikatelé, kteří z menší nabídky a vyšší poptávky mohou profitovat (viz situace s nedostatkem piva).

Další potenciální příležitostí je možnost sjednat výhodné obchodní dohody se zeměmi mimo EU, které by potenciálně mohly být přínosem pro britské podniky a pro celou ekonomiku.

3.3.2 Hrozby Velké Británie

Podle Jonathana Haskela z Britské národní banky hrozí vleklý ekonomický pokles Velké Británie. Brexit podle centrální banky snižuje potenciální růst britské ekonomiky a ve výhledové zprávě do roku 2025 uvádí, že negativní dopady brexitu v poměru k HDP vzrostou z 1,3 % na 2,8 %. Dále výhledová zpráva počítá se stálým útlumem podnikatelských investic a dodává, že brexit se na obchodní aktivitě projevil dříve, než se očekávalo (ČTK, 2023a).

Společnosti Resolution Foundation a LSE ukazují ve svém výzkumu dopady na britskou ekonomiku k roku 2030. Do tohoto roku se předpokládá pokles produktivity práce o 1,3 % v důsledku uzavřenosti britské ekonomiky. Růst mezd pracovníků není reálně možný za předpokladu, že neporoste celková produktivita země. Do roku 2030 se tak očekává pokles růstu mezd (očištěných o inflaci) o 1,8 %, což v praxi odpovídá tomu, jako by každý pracovník průměrně přišel o 472£ ročně. Výrobní produkce očekává k tomuto roku pokles o 2,7 % oproti variantě, kdy by zůstala Británie v EU. Export do EU se do roku 2030 pravděpodobně sníží o 38 % oproti variantě, kdy by Británie v EU zůstala. A dalších 16 % pokles exportu v důsledku opuštění integračního systému (Partington, 2022).

Mezi jednu z největších hrozeb patří další odliv firem zprostředkovávajících finanční služby z Velké Británie. Firmy (ty, které tak doposud neučinily) by se včetně svých aktiv přesunuly do jiných unijních zemí. To by zřejmě zapříčinilo i odliv pracovníků z tohoto odvětví. Sektor finančních služeb je pro Velkou Británii velmi důležitý s ohledem na to, jakou měrou se podílí na britském HDP a další odliv institucí by byl velkou hrozbou.

V rámci administrativních náležitostí spojených se vstupem na britské území se v budoucnu může Británie potýkat s poklesem zahraničního cestovního ruchu. Vzhledem k finanční nákladnosti studia se již nyní školy potýkají s úbytkem zahraničních studentů a v budoucnu se tato situace může ještě zhoršit. Menší počty studentů se tak odrážejí na příjmech vzdělávacích institucí. Před Británií zároveň stojí otázka, zda v budoucnu nenastane odliv akademiků do EU, neboť s ohledem pro menší počty studentů, pro ně nebude na britských univerzitách využití.

Po masivním odlivu pracovní síly v roce 2021 se Británie potýká s nedostatkem pracovníků v určitých odvětvích. V budoucnu se to může nadále stupňovat i v souvislosti s tím, že zaměstnanci v těchto sektorech odejdou do důchodu a noví nepřibudou. To by mohlo vést (konkrétně třeba v dopravě) k absolutnímu ochromení zásobování nebo k ukončování dalších spojů v přepravě osob.

Obavy z ilegální migrace byly jedním z podnětů k referendu v roce 2016. Od brexitu si tedy Britové slibovali méně přistěhovalců na svém území. Navzdory tomu se v roce 2022 dostalo do Velké Británie rekordní množství migrantů – 45756. Tolik migrantů se do Británie během jednoho kalendářního roku nikdy nedostalo. Ačkoli v důsledku tohoto problému uzavřela Británie dohodu s Francií, která má zajistit posílení ochrany před migrací, tak otázkou zůstává zda se příliv migrantů nebude i nadále zvyšovat (ČTK, 2023b).

Centrální banka Velké Británie uvedla, že britská ekonomika se dostala do recese, která se odhaduje nejméně do poloviny roku 2024 (Zeman, 2022).

S ohledem na výsledky referenda se dá predikovat, že v budoucnu může nastat situace, kdy se rozhodne některá ze zemí Velké Británie osamostatnit. Skotsko a Severní Irsko zastávaly variantu setrvání v EU a v budoucnu tak může vést brexit až k rozdělení Velké Británie.

3.3.3 Příležitosti EU

Velká Británie byla v rámci EU oponentem a brzdou v hlubší integraci. Její odchod může v budoucnu znamenat další prohloubení evropské integrace. Otázkou je, do jaké míry byl odpor Velké Británie vhodným nástrojem pro integrační proces, jelikož kritika může být vhodná pro přezkoumání dané problematiky a k utvrzení názoru, že jako východisko je zvolená ta nejlepší možná varianta. Odchod Velké Británie tak může být

v tomto případě pro EU příležitostí i hrozbou zároveň. To může být příležitost k prohloubení integrace současné sedmadvacítky.

Další příležitostí k zamyšlení je restrukturalizace rozpočtu EU, neboť Velká Británie do něj již nepřispívá. To umožní přerozdělení prostředků členských zemí. Británie byla největším kritikem přerozdělování prostředků s ohledem na to, jakou měrou přispívala do systému vlastních zdrojů EU.

3.3.4 Hrozby EU

Jednoznačnou hrozbou pro EU je potenciální odchod dalších členských států po vzoru Velké Británie. Tím by se ještě více zmenšil jednotný trh a do evropského obchodu by se promítly další obchodní překážky, od kterých si Unie v rámci jednotného trhu odvykla. V případě odchodu další silné země (např. Německo nebo Francie) by EU ztratila ekonomickou sílu.

Další hrozbou je, že s brexitem přišla EU ve finančních službách o druhou největší světovou burzu. EU disponuje i jinými burzami (např. frankfurtská, irská nebo amsterdamská), které ale nedosahují takové tržní kapitalizace.

Na straně EU byl brexit ztrátou jednoho z ekonomicky a politicky nejsilnějších členů, což může mít důsledky na rozpočet EU a geopolitický vliv. Velká Británie, jakožto země obchodně zaměřená, přispívala do systému vlastních zdrojů EU, jelikož hojně obchodovala se třetími zeměmi. Do budoucna tak EU přichází o velký zdroj příjmů.

4 Doporučení pro podporu příležitostí a utlumení hrozeb brexitu

Pro vhodnou spolupráci k podpoře příležitostí a potlačení hrozeb mezi Velkou Británií a EU existuje řada modelů, které kopírují nastavené hospodářsko-politické vztahy třetích zemí spolupracujících s EU. Varianta, že by Velká Británie neuzavřela žádnou dohodu s EU, byla tou nejhorší, ke které naštěstí nedošlo. Dle mého názoru jsou v aktuální situaci 2 schůdná řešení.

4.1 Současná dohoda Velké Británie a EU

Mezinárodní spolupráce mezi Velkou Británií a EU je nastolena na principu bilaterální smlouvy. V praxi tato spolupráce znamená, že stát není členem žádné nadnárodní organizace a spolupracuje s jiným státem (nebo právě s danou organizací). Pokud je obsahem bilaterální smlouvy nějaká forma obchodní spolupráce, tak na základě takové smlouvy dojde na obou stranách k odstranění překážek obchodu (v takových odvětvích a v takovém rozmezí, jak stanovuje smlouva).

Do zemí, které takovou formu spolupráce s EU dlouhodobě využívají patří třeba Švýcarsko. Švýcarsko má skrze bilaterální smlouvy částečně omezený přístup na jednotný trh v některých odvětvích, ale účastní se volného obchodu s EU. Zároveň je Švýcarsko součástí Schengenského prostoru, který občanům členských zemí zaručuje svobodu překračování hranic. Švýcarsko má s EU uzavřeno mnoho dohod, které se týkají odlišných oblastí. Mezi další země, které s EU spolupracují na základě bilaterální smlouvy jsou např. Kanada a Turecko, jejichž smlouvy představují obdobu těch švýcarských.

Formu spolupráce blízko těmto zemím zvolila po brexitu i Velká Británie. Během přechodného období uzavřela s EU bilaterální dohodu o obchodu a spolupráci, která vešla v platnost po skončení přechodného období.

“Dohoda o obchodu a spolupráci mezi EU a Spojeným královstvím (UK) zahrnuje následující oblasti: obchod zbožím a službami, digitální obchod, duševní vlastnictví, veřejné zakázky, leteckou a silniční dopravu, energetiku, rybolov, koordinaci systémů sociálního zabezpečení, vymáhání práva a justiční spolupráci v trestních věcech,

tematickou spolupráci a účast na unijních programech („Dohoda o obchodu a spolupráci“, n.d.)”

Současná podoba spolupráce do určité míry omezuje vzájemný volný pohyb všech čtyř svobod. Omezení má za následek převážně zdlouhavá administrativa, která zasahuje do volného pohybu.

4.2 Vstup do EHP

“První z alternativ představuje vztah založený na členství Velké Británie v Evropském hospodářském prostoru (EHP), který vznikl v roce 1994 na základě dohody mezi Evropským sdružením volného obchodu (ESVO) a EU a který rozšiřuje ustanovení Evropské unie týkající se vnitřního trhu na tři země ESVO (Norsko, Island a Lichtenštejnsko). Dohoda zahrnuje čtyři svobody jednotného trhu a související politiky jako hospodářskou soutěž, dopravu, energetiku a hospodářskou a měnovou spolupráci, ale také některé horizontální politiky jako např. sociální politiku (včetně bezpečnosti a ochrany zdraví při práci), politiku ochrany spotřebitele či ochranu životního prostředí (Brusenbauch Meislová, 2016).”

Právě Velká Británie byla jednou ze zakládajících zemí ESVO, ale v průběhu let se později rozhodla opustit ESVO a připojit se k EU (tehdy ES), viz. kapitola 2.3.

V rámci členství EHP by Velká Británie měla takřka úplný přístup na jednotný trh EU. A Zároveň by si mohla ponechat výlučnou pravomoc v některých vlastních oblastech politiky a hospodářství. Politikami, o kterých by Británie mohla individuálně rozhodovat jsou:

- “Zemědělská politika a rybolov;
- Celní unie;
- Společná obchodní politika;
- Společná zahraniční a bezpečnostní politika;
- Spravedlnost a vnitřní věci (i když jsou země ESVO součástí schengenského prostoru);
- hospodářské a měnové unie (HMU), (Evropská komise, n.d.)”

Vlastní zemědělská a rybolovná politika je oblast, na kterou se Velká Británie odkazuje řadu let a EHP by v tomto ohledu bylo řešením. Dále nemusela být součástí celní unie a mohla by řešit individuálně svou migrační politiku v rámci zahraniční a bezpečnostní

politiky. A zároveň by nebyla v EHP nucena do měnové unie (i když tento problém byl vyřešen už dříve britským opt-outem. Naproti tomu by musela Velká Británie přijmout veškerou legislativu EU týkající se jednotného trhu a jelikož by nebyla členem EU, tak by neměla možnost podílet se na spoluvytváření legislativy. Británie by byla schopna umožňovat cizincům ze zemí EHP pracovat, což by mohlo vyřešit krizi v určitých pracovních odvětvích. Dalším negativem by mohl být pro Británii fakt, že země EHP musí finančně přispívat na chod EU jako cenu za přístup na jednotný trh. To byl jeden z mnoha důvodů, které Británii v předbřexitovém období vadil. Volný pohyb osob spojený s členstvím v EHP také není z britského pohledu moc přijatelný, neboť právě migrační vlny byly jedním z podnětů brexitu.

Celkové hodnocení pro členství v EHP jakožto variantu pro utlumení hrozeb brexitu, je kladné a za mě stále přijatelnější než současná podoba. Podle mého názoru by členství v EHP bylo pro Británii ekonomicky vhodné a utlumilo by dopady brexitu na svobody pohybu. Být součástí jednotného trhu by mohlo dostat výkonnost britské ekonomiky zpět na úroveň unijních států, nebo by to pomohlo se jim alespoň přiblížit.

4.3 Opětovný vstup do EU

Ať se to může zdát nečekané, tak u většiny britské populace momentálně převažuje názor, že brexit se nepovedl a způsobil prakticky něco jiného, než co jim politici slibovali. Zhoršující se britská ekonomika a její dopad na obyvatele tak v tomto názoru britskou společnost ještě utvrdil.

Na konci roku 2021 proběhl v Británii průzkum veřejného mínění. Z něj vyplynulo, že přes 60 % Britů hodnotí brexit jako negativní (konkrétně 35 % Britů očekávalo, že brexit nebude vhodnou volbou, přičemž dosavadní dopady je v tom pouze utvrdily a 26 % Britů uvedlo, že brexit nenaplnil jejich očekávání). Naopak pouze cca 14 % obyvatel souhlasí s tím, že brexit Británii pomohl. Nejzajímavějším údajem je, že 42 % Britů má na brexit negativní názor, přestože pro něj hlasovali. Je více než pravděpodobné, že za negativní názor na brexit na konci roku 2021 mohla převážně vypuklá zásobovací krize, ve které obchody a benzínky nestíhaly být včas zásobeny (ČTK, 2021d).

V rámci formy, která o brexitu rozhodla (referendum), se dalo očekávat, že ke změně názoru části Britů může dojít. Přeci jen řešit takto komplikovanou záležitost formou

referenda je zcestné a nevhodné, jelikož řada občanů nemá absolutně žádné znalosti o fungování ekonomické integrace, a tak se mohou nechat snadno ovlivnit právě populistickou kampaní. Jak vidno, z předešlého průzkumu veřejného mínění vzešlo, že téměř polovina lidí, kteří hlasovali pro variantu “opustit EU” není spokojená s vývojem pobrexitového fungování Velké Británie. Vhodné by bylo v takovém případě mít naplánované postupné kroky pro odstoupení z EU, což Británie neudělala a doslova “za pět minut dvanáct” dojednala s EU alespoň dohodu o obchodu a spolupráci.

Opětovný vstup Velké Británie do EU by byl dalším řešením, které by vyřešilo současnou ekonomickou situaci v Británii. Otázkou ale zůstává, do jaké míry je toto reálná možnost?

Z historických postojů Britů k evropské integraci je patrné, že by rádi využívali všech výhod, které toto partnerství nabízí, ale zároveň neměli nikdy chuť plnit některé povinnosti vůči integračnímu celku.

Navzdory průzkumu veřejného mínění, který naznačuje, že britská populace touží po znovuvstoupení do EU, je zde i řada důvodů, proč se to zřejmě nestane:

- Prvním důvodem je, že Británii vyhovuje oddělená geografická poloha od Evropy, která i z historického hlediska způsobovala u Britů pocit nedůvěry ve zbytek Evropy (s tím souvisí i mocenská síla Británie v historii). Zastánci tohoto smýšlení jsou stále ve velkém zastoupení mezi voliči.
- Nový premiér Rishi Sunak mluví o brexitu často jako o novém začátku Velké Británie, který skrývá příležitost obrovského růstu (Musil, 2023).
- “Úspěšné ukončení jednání o obchodních vztazích mezi Severním Irskem a zbytkem Británie. Tento týden podepsaný „Windsorský rámec“ fakticky ukončil „rozvodová jednání“ mezi Británií a EU. Výsledný dokument je velkým kompromisem, diskrétně podpořeným i králem Karlem III. Oddychli si i bruselští vyjednavací, vyčerpaní tříletými tahanicemi o výslednou podobu vnější hranice Unie mezi Severním Irskem (součást Británie) a Irskou republikou (EU). Pachut' z ne vždy korektních jednání ovšem zůstala a nikdo si v Bruselu nedovede představit jednání o novém vstupu (Musil, 2023).”

I s ohledem na připomínky, proč se návrat do EU zřejmě neuskuteční, si stojím za svým názorem, že opětovný vstup do EU by byl pro Británii řešením. Chápu historicky tradiční postoj Velké Británie k evropské integraci, kdy odmítá hlouběji se zapojit do

procesu integrace, ale vzhledem k dosavadním výsledkům jejich hospodaření bude důležité zamyslet se nad budoucností. Buď budou volit tradiční odmítavý přístup, nebo si uvědomí, že v EU jim bylo z ekonomického hlediska lépe.

V případě že by Velká Británie opět vstoupila do EU, tak v rámci jejího postoje by bylo vhodné zůstat na úrovni jednotného trhu. Dnes se integrace EU nachází na úrovni HMU, ale pro Británii by byla vhodnější právě varianta jednotného trhu. To by v tomto případě znamenalo desintegraci, tedy opak klasického integračního procesu. V rámci desintegrace se stupeň integrace posouvá dolů, nikoli nahoru. Tato varianta ale není zahrnutá v legislativě EU. Opětovný vstup Velké Británie by pak vyžadoval úpravu legislativy pro vložení možnosti desintegrace nebo nastolení nového opt-outu, který by zaručoval setrvání v integračním procesu na úrovni jednotného trhu. Vzhledem k únavě z vleklého jednání o brexitu, do kterého byli zapojeni zástupci obou stran, se zdá tato varianta nepravděpodobná, ale nikoli neproveditelná.

V případě, že by se Velká Británie rozhodla opět vstoupit do EU, musela by splnit stejné podmínky a projít stejným procesem jako kterákoli jiná země. To znamená splnění kodaňských kritérií a veškerých formálních náležitostí vstupu. Nakonec by opětovný vstup vyžadoval jednomyslné schválení členskými státy EU.

4.4 Ideální varianta

Dle mého úsudku jsou pro Velkou Británii obě možnosti schůdné, ale s ohledem na averzi vůči prohlubování evropské integrace je pravděpodobnější vstup do EHP. Velká Británie si zakládá svou politiku na co největších vlastních pravomocech ve spravování státu. Z EU se rozhodli vystoupit s domněnkou, že bez ní budou ekonomicky a politicky silnější. Opak se stal pravdou a Velká Británie za EU momentálně ekonomicky zaostává. Z mnoha faktorů nepřipadá pro Velkou Británii opětovný vstup do EU v potaz, a tak se jeví ideální variantou vstup do EHP (potažmo do ESVO a zároveň do EHP). Tímto krokem by si Velká Británie zajistila výhodnější obchodní podmínky a zároveň by nebyla v některých oblastech omezována podmínkami EU. V oblasti ekonomického vývoje by se to pak mohlo odrazit na stoupající tendenci růstu britského HDP. V EHP by pravděpodobně výkonnost britské ekonomiky nedosahovala takových čísel, jako v případě EU, ale stále by to byl krok vpřed ve smyslu polepšení si z aktuální situace.

Závěr

Cílem bakalářské práce bylo předpovědět možný dopad brexitu a tím odpovědět na otázku, zda je brexit příležitostí nebo hrozbou.

Brexit jsem na základě momentálních dopadů shledal jako budoucí hrozbu Velké Británie. Britský obchod potřebuje otevřenější trh s ohledem na jeho historickou provázanost se zbytkem EU. V případě, že Británie nenaváže otevřenější dohodu, která by zaručovala alespoň volný pohyb pracovníků, tak hrozí prohloubení nedostatku pracovní síly v určitých odvětvích britské ekonomiky, což by se negativně promítlo do celého jejího fungování. Zároveň je patrné, že brexit nezastavil nelegální migraci, když se v loňském roce dostal do Velké Británie historicky nejvyšší počet přistěhovalců. Ba naopak brexit zapříčinil odliv ekonomických migrantů z ostatních zemí EU, kteří byli na britském trhu potřební a momentálně tam v důsledku brexitu chybí.

Opuštění EU jakožto největšího ekonomického bloku světa, kterého byla Velká Británie desítky let součástí, nemohlo zůstat bez následků. Proces vystoupení z takto ekonomicky a politicky propojené organizace vyžaduje promyšlené kroky, které co nejvíce utlumí dopady takového rozhodnutí. V kontextu dnešních věcí se tak jedná z britské strany o nedomyšlené rozhodnutí, které doposud nepřineslo samotné Británii takřka nic pozitivního. Zda se situace v budoucnu zvrátí a brexit bude hodnocen kladně, je otázka příštích desetiletí. Dle mého názoru však zatím vše nasvědčuje tomu, že Británii brexit nepomohl a s ohledem na budoucnost se to může ještě zhoršit. V budoucnu tak může Británii hrozit dlouhodobá stagnace, nebo v horším případě i recese.

Seznam použitých zdrojů

- Bahounková, P. (2020). *Otázky a odpovědi: Jak ovlivní brexit Severní Irsko?*. ČT24. <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/3024578-otazky-a-odpovedi-jak-ovlivni-brexit-severni-irsko>
- Baldwin, R. & Wyplosz, C. (2013). *Ekonomie evropské integrace* (4. Vydání). Grada publishing.
- Brusenbauch Meislová, M. (2016). *Alternativy ke členství Velké Británie v EU*. https://www.csas.cz/static_internet/cs/Evropska_unie/Specialni_analyzy/Specialni_analyzy/Prilohy/sr_2016_09_alternativy_ke_clenstvi_velke_britanie_v_eu.pdf
- Celní správa České republiky (n.d.). *CLO*. Dostupné 1.4.2023 z <https://www.celnisprava.cz/cz/clo/Stranky/default.aspx>
- Co to je Kvóta? Trading Terminologie! (2019). Tradesmart. Dostupné 6.4.2023 z <https://www.tradesmart.cz/co-to-je-kvota-trading-terminologie>
- ČTK (2015). *5 hlavních důvodů, proč uprchlíci touží po Británii. A utíkají i na střechách kamionů*. Blesk. <https://www.blesk.cz/clanek/zpravy-uprchlicka-krize/334257/5-hlavnich-duvodu-proc-uprchlici-touzi-po-britanii-a-utikaji-i-na-strechach-kamionu.html>
- ČTK (2021a). *Obchod mezi EU a Británií se komplikuje. Firmy narážejí na první potíže a žádají úpravu dohody*. Euraktiv. <https://euractiv.cz/section/brexit/news/obchod-mezi-eu-a-britanii-se-komplikuje-firmy-narazeji-na-prvni-potize-a-zadaji-upravu-dohody/>
- ČTK (2021b). *Obchodní výměna mezi Británií a EU se přizpůsobuje novým pobrexitovým podmínkám*. Euraktiv. <https://euractiv.cz/section/brexit/news/obchodni-vymena-mezi-britanii-a-eu-se-prizpusobuje-novym-pobrexitovym-podminkam/>
- ČTK (2021c). *Británie letos přitvrdila a vyhostila desítky občanů EU, píší média*. Euraktiv. <https://euractiv.cz/section/brexit/news/britanie-letos-pritvrdila-a-vyhostila-desitky-obcanu-eu-pisi-media/>
- ČTK (2021d). *Brexit se nepovedl. Podle průzkumu si to myslí většina Britů*. Euraktiv. <https://euractiv.cz/section/brexit/news/brexit-se-nepovedl-podle-pruzkumu-si-to-mysli-vetsina-britu/>
- ČTK (2023a). *Británie přišla kvůli brexitu o 29 miliard liber, řekl činitel centrální banky*. <https://www.ceskenoviny.cz/zpravy/britanie-prisla-kvuli-brexitu-o-29-miliard-liber-rekl-cinitel-centralni-banky/2325382>
- ČTK (2023b). *Do Británie loni doplul rekordní počet 45 756 migrantů*. Novinky. <https://www.novinky.cz/clanek/zahranicni-evropa-do-britanie-loni-doplul-rekordni-pocet-45-756-migrantu-40418793>
- Dohoda o obchodu a spolupráci (n.d.). Brexitinfo. https://www.brexitinfo.cz/cs_cz/dohoda-o-obchodu-a-spolupraci/#:~:text=Dohoda%20o%20obchodu%20a%20spolupr%C3%A1ci%20mezi%20EU%20a,v%C4%9Bcech%2C%20tematickou%20spolupr%C3%A1ci%20a%20%C3%BA%C4%8Dast%20na%20unijn%C3%ADch%20programech.

- Drake, D. (2021a). *Britský zázrak v očkování je iluze a s brexitem nesouvisí*. Novinky. <https://www.novinky.cz/clanek/koronavirus-britsky-zazrak-v-ockovani-je-iluze-a-s-brexitem-nesouvisi-40351586>
- Drake, D. (2021b). *Británii teď chybí autobusáci. Šli řídit kamiony*. Novinky. <https://www.novinky.cz/clanek/zahranicni-britanii-ted-chybi-autobusaci-sli-ridit-kamiony-40374744>
- Drake, D. (2021c). *Vlaky nejedou, nemá je kdo řídit. Reportáž z pobrexítové Británie*. Novinky. <https://www.novinky.cz/clanek/zahranicni-vlakly-nejedou-nema-je-kdo-ridit-reportaz-z-pobrexitove-britanie-40376634>
- Drake, D., & Židek, B. (2021). *Po brexitu CANZUK? Vize anglosaské unie nabývá na popularitě*. Novinky. <https://www.novinky.cz/clanek/ekonomika-po-brexitu-canzuk-vize-anglosaske-unie-nabyva-na-popularite-40357018>
- Encyklopedie EU (n.d.). Dostupné 4.4.2023 z <https://euroskop.cz/evropska-unie/encyklopedie-eu/eu-od-a-do-z/c-d/>
- Erasmus v Británii po brexitu: Co čeká stávající studenty a jak to bude s výjezdy v budoucnu? (2021). Dostupné 13.4.2023 z <https://www.vysokeskoly.cz/clanek/erasmus-v-britanii-po-brexitu-co-ceka-stavajici-studenty-a-jak-to-bude-s-vyjezdy-v-budoucnu?fbclid=IwAR0FutWGBkveaVNSJ1pD7gxhgdwQgJW-9oGfdR9HvKxXUpZIRfCF774PjIM>
- Evropská centrální banka (n.d.). *Hospodářská a měnová unie*. <https://www.ecb.europa.eu/ecb/history/emu/html/index.cs.html>
- Evropská komise (2009). *Příležitost a výzva: Migrace v Evropské unii*. <https://dx.doi.org/10.2775/27431>
- Evropská komise (n.d.). *Dohoda o Evropském hospodářském prostoru (EHP)*. <https://trade.ec.europa.eu/access-to-markets/cs/content/dohoda-o-evropskem-hospodarskem-prostoru-ehp>
- Fajmon, H. (2021). *Británie po roce 1945: od druhé světové války k Brexitu*. Books & Pipes.
- Fišer, M. (2022). *Roaming se vrací. Největší britští operátoři zavádějí poplatky*. Novinky. <https://www.novinky.cz/clanek/internet-a-pc-mobil-roaming-se-vraci-nejvetsi-britsti-operatori-zavadi-poplatky-40382810?timeline--pageItem=40364396>
- Fuchsová, D. (2023). *Od brexitu uplynuly tři roky. Zkomplikoval mimo jiné i studijní pobyty*. Generace 20. <https://www.generace20.cz/domaci/od-brexitu-uplynuly-tri-roky-zkomplikoval-mimo-jine-i-studijni-pobyty?fbclid=IwAR1A79gcdAD7HaV1ETk7VUB-1OFcaMI5dVhH1LHzHh6y2uZ4yE8hz1XUcM>
- Hodková, Z. (2021). *Za rok studia až dva miliony. Titul z Británie se kvůli brexitu prodražil*. Seznam zprávy. <https://www.seznamzpravy.cz/clanek/za-rok-studia-az-dva-miliony-titul-z-britanie-se-kvuli-brexitu-prodrazi-134976?fbclid=IwAR08rWjXi50cByAbH9TiFdSXHQwISqyvyNuPCsjwHTp2OG4cV6aHksq0dHg>

- Hosnedlová, P. (2021). *Důsledky brexitu vyplouvají postupně na povrch. Dovožci se potýkají s masivní byrokracií*. Euraktiv, ČTK. <https://euractiv.cz/section/brexit/news/dusledky-brexitu-vyplouvaji-postupne-na-povrch-dovozci-se-potykaaji-s-masivni-byrokraci/>
- Hospodářská a měnová unie (n.d.). Dostupné 6.4.2023 z <https://euroskop.cz/evropska-unie/politiky-eu/ekonomika/hospodarska-a-menova-unie/>
- Hospodářská komora ČR (2021). *Vztahy s Velkou Británií od 1. ledna 2021*. Dostupné 11.4.2023 z <https://www.komora.cz/vztahy-s-velkou-britani-od-1-ledna-2021/>
- Hurst, L. (2021). *UK sees record fall in trade with EU after end of Brexit transition period*. Euronews. <https://www.euronews.com/2021/03/12/uk-sees-record-fall-in-trade-with-eu-after-end-of-brexit-transition-period>
- Kabourková, M. (2021). *Británii zachvátila benzinová panika. Palivo nemá na pumpy kdo vozit, některé zavírají*. CNN Prima news. <https://cnn.iprima.cz/nektere-benzinky-v-britanii-nemaji-pohonne-hmoty-lide-propukli-panice-tvori-se-fronty-34355>
- Kalčák, F. (2021). *PŘEHLEDNĚ o krizi v Británii. Proč se lidé perou o benzin a jak to souvisí s brexitem?*. CNN Prima news. <https://cnn.iprima.cz/prehledne-o-krizi-v-britanii-proc-se-lide-perou-o-benzin-a-jak-to-souvisi-s-brexitem-34609>
- Kubátová, E., Bednářová L., & Kalánek, F.(2016). *EU a Velká Británie: Historie vztahů a cesta k referendu*. Euraktiv. <https://euractiv.cz/section/aktualne-v-eu/linksdossier/eu-a-velka-britanie-historie-vztahu-a-cesta-k-referendu-000142/>
- Kvalita (n.d.). Dostupné 2.4.2023 z <https://cs.wikipedia.org/wiki/Kvalita#:~:text=Certifikaci%20m%C5%AF%C5%BEeme%20potom%20definovat%20jako%20%E2%80%9E%C4%8Dinnost%20t%C5%99et%C3%AD%20strany%2C,p%C5%99edepsanou%20normou%20nebo%20jin%C3%BDm%20%28nap%C5%99.%20dohodnut%C3%BDm%29%20normativn%C3%ADm%20okumentem%E2%80%9C.>
- Lacina, L. & Blížkovský, P. (2022). *Učebnice evropské integrace* (5. Vydání). Barrister & Principal.
- Ministerstvo průmyslu a obchodu (2021). *Jaké budou nové podmínky obchodu s Velkou Británií od 1. ledna 2022*. <https://www.mpo.cz/cz/zahranicni-obchod/o-brexitu/jake-budou-nove-podminky-obchodu-s-velkou-britanii-od-1-ledna-2022--264780/>
- Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (n.d.). *MOŽNOSTI STUDIA VE SPOJENÉM KRÁLOVSTVÍ PO BREXITU*. Dostupné 10.4.2023 z <https://www.msmt.cz/mezinarodni-vztahy/moznosti-studia-ve-spojenem-kralovstvi-po-brexitu>
- Ministerstvo zahraničních věcí (2021). *Cestování do Spojeného království po Brexitu*. Dostupné 12.4.2023 z https://www.protravel.cz/clanek/brexit/?fbclid=IwAR3gmyR_9i3QjRFhnU4N_5FXQ19MunJ_ZOuVsqVwTwGWyccaosDtxNhELD8
- Mocek, M. (2021). *Poražený dobytek vyváží Británie ke zpracování do EU, v zemi chybí řezníci*. Novinky. <https://www.novinky.cz/clanek/zahranicni-evropa-porazeny-dobytek-yyvazi-britanie-ke-zpracovani-do-eu-v-zemi-chybi-reznici-40377469>

- Musil, A. (2023). *KOMENTÁŘ: Britové se do EU nikdy nevrátí*. Jihlavská drbna. <https://jihlavska.drbona.cz/drbona/blogy-a-komentare/19546-komentar-britove-se-do-eu-nikdy-nevrati.html>
- Novinky (2021). *Od října do Británie už jen s pasem*. <https://www.novinky.cz/clanek/zahranicni-od-rijna-do-britanie-uz-jen-s-pasem-40372035>
- Novinky (2021). *V Británii žije více migrantů z EU, než se odhadovalo*. <https://www.novinky.cz/clanek/zahranicni-v-britanii-zije-vice-migrantu-z-eu-nez-se-odhadovalo-40360291>
- Oddělení legislativy, práv a analýz Hospodářské komory (2020). *CESTOVÁNÍ*. Dostupné 13.4.2023 z https://www.brexitinfo.cz/cs_cz/cestovani/
- Office for National Statistics (2016). *UK Perspectives 2016: International migration to and from the UK*. <https://www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/populationandmigration/populationestimates/articles/ukperspectives2016internationalmigrationtoandfromtheuk/2016-05-26>
- Partington, R. (2022). *Brexit is making cost of living crisis worse, new study claims*. The Guardian. <https://www.theguardian.com/politics/2022/jun/22/brexit-is-making-cost-of-living-crisis-worse-new-study-claims>
- Práce a studium (n.d.). Brexitinfo. https://www.brexitinfo.cz/cs_cz/cesi-v-uk/prace-a-studium/
- Ryšavá, M. (2021). *Balancování na hraně: brexit a finanční služby*. https://www.cnb.cz/cs/o_cnb/cnblog/Balancovani-na-hrane-brexit-a-financni-sluzby/
- Sandford, A. (2022). *Brexit damage: Is EU exit now hitting UK's economy harder than COVID?*. Euronews. <https://www.euronews.com/my-europe/2022/07/05/brexit-damage-is-eu-exit-now-hitting-uks-economy-harder-than-covid>
- Štěpánek, J. (2021). *Brexit má za následek i beerxit*. Novinky. <https://www.novinky.cz/clanek/muzi-brexit-ma-za-nasledek-i-beerxit-40352085>
- Technická norma (n.d.). Dostupné 2.4.2023 z https://cs.wikipedia.org/wiki/Technick%C3%A1_norma
- Urban, L. (n.d.1). *Základní informace vnitřním trhu*. Dostupné 4.4.2023 z <https://euroskop.cz/evropska-unie/vnitri-trh/zakladni-informace-o-vnitrim-trhu/>
- Urban, L. (n.d.2). *Volný pohyb osob*. Dostupné 5.4.2023 z <https://euroskop.cz/evropska-unie/vnitri-trh/volny-pohyb-osob/>
- Urban, L. (n.d.3). *Volný pohyb kapitálu*. Dostupné 5.4.2023 z <https://euroskop.cz/evropska-unie/vnitri-trh/volny-pohyb-kapitalu/>
- Zeman, D. (2022). *Británie je v recesi a očekává, že tam může být až do poloviny roku 2024*. ČT24. <https://ct24.ceskatelevize.cz/svet/3541522-britanie-je-v-recesi-a-ocekava-ze-tam-muze-byt-az-do-poloviny-roku-2024>
- Židek, B. (2021). *Británie a Austrálie uzavřely pobrexitovou dohodu, výkon obou ekonomik stoupne*. Novinky. <https://www.novinky.cz/clanek/ekonomika-britanie-a-australie-uzavrely-pobrexitovou-dohodu-vykon-obou-ekonomik-stoupne-40363319>

Seznam tabulek

Tabulka 1: Rozdělení hlasů v referendu32

Tabulka 2: Data objemového indexu HDP ve sledovaném období45

Zroje tabulek

EU referendum results (n.d.). https://www.bbc.com/news/politics/eu_referendum/results

OECD (2023). *Quarterly GDP*. <https://data.oecd.org/gdp/quarterly-gdp.htm#indicator-chart>

Seznam obrázků

Obrázek 1: Integrační pyramida.....	11
Obrázek 2: Ekonomická migrace do Velké Británie podle oblasti původu (v tisících obyvatel)	34
Obrázek 3: Důvody ekonomické migrace do Velké Británie (v tisících obyvatel)	35
Obrázek 4: Zotavení ekonomik po pandemii.....	44
Obrázek 5: Shrnutí vývoje HDP v období před a po pandemii	44

Zdroje obrázků

Lacina, L. & Blížkovský, P. (2022). *Učebnice evropské integrace* (5. Vydání). Barrister & Principal.

OECD (2023). *What impact has Brexit had on the UK economy?*. BBC. <https://www.bbc.com/news/business-64450882>

Office for National Statistics (2016). *UK Perspectives 2016: International migration to and from the UK*. <https://www.ons.gov.uk/peoplepopulationandcommunity/populationandmigration/populationestimates/articles/ukperspectives2016internationalmigrationtoandfromtheuk/2016-05-26>

Seznam zkratek

- AEKR – *Aliance evropských konzervativců a reformistů*
- CEFTA – *Středoevropská zóna volného obchodu*
- CTA – *Společný cestovní prostor*
- CU – *Celní unie*
- DPH – *Daň z přidané hodnoty*
- ECB – *Evropská centrální banka*
- ECU – *European currency unit (měna, předchůdce eura)*
- EHS – *Evropské hospodářské společenství*
- EMI – *Evropský měnový institut*
- ES – *Evropská společenství*
- ESCB – *Evropský systém centrálních bank*
- ESUO – *Evropské společenství uhlí a oceli*
- ESVO – *Evropská zóna volného obchodu*
- EU – *Evropská unie*
- GMR – *Good movement reference (číslo pro přepravu zboží z VB do EU a opačně)*
- HDP – *Hrubý domácí produkt*
- HMU – *Hospodářská a měnová unie*
- IBF – *Inland border facilities (stanoviště provýběr cla a kontrolu dokumentů)*
- JEA – *Jednotný evropský akt*
- JVT – *Jednotný vnitřní trh*
- OEEC – *organizace pro evropskou hospodářskou spolupráci*
- SFEU – *Smlouva o fungování EU*
- UKIP – *Strana nezávislosti spojeného království*
- VB – *Velká Británie*
- ZVO – *Zóna volného obchodu*

Abstrakt

Kostka, M. (2023). *Brexit – příležitost nebo hrozba?* [Bakalářská práce, Západočeská univerzita v Plzni].

Klíčová slova: brexit, Velká Británie, Evropská Unie, evropská ekonomická integrace, volný pohyb zboží, volný pohyb osob, volný pohyb služeb, volný pohyb kapitálu

Bakalářská práce s názvem „Brexit – příležitost nebo hrozba?“ se zabývá problematikou vystoupení Velké Británie z Evropské unie. První část práce podrobně charakterizuje jednotlivé stupně ekonomické integrace od nejnižšího až po nejvyšší. V rámci první části jsou také popsány hlavní obchodní překážky. Druhá část se zabývá vývojem evropské ekonomické integrace z pohledu Velké Británie od Druhé světové války a poté podrobněji popisuje vztah Velké Británie a Evropské unie v předbřexitovém období. Obsahem třetí části je hodnocení dosavadních politicko-hospodářských dopadů brexitu jak na Velkou Británii, tak na Evropskou unii. Dále tato část obsahuje odhad budoucího vývoje jejich vzájemných vztahů. V poslední čtvrté části jsou analyzovány potenciální možnosti Velké Británie, které by potlačily dopady brexitu na britskou ekonomiku.

Abstract

Kostka, M. (2023). *Brexit – opportunity or threat?* [Bachelor Thesis, University of West Bohemia].

Key words: Brexit, Great Britain, European Union, European economic integration, free movement of goods, free movement of persons, free movement of services, free movement of capital

The bachelor thesis entitled "Brexit - opportunity or threat?" deals with the issue of Great Britain's withdrawal from the European Union. The first part of the thesis characterizes in detail the individual degrees of economic integration from the lowest to the highest. The main trade barriers are also described in the first part. The second part deals with the development of European economic integration from the perspective of Great Britain since the World War II and then describes in more detail the relationship between Great Britain and the European Union in the pre-Brexit period. The content of the third part is an assessment of the political and economic impacts of Brexit on both Great Britain and the European Union. Furthermore, this part contains an estimate of the future development of their mutual relations. In the last, fourth part, potential options for Great Britain are analyzed that would suppress the effects of Brexit on the British economy.